

7/1914

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPAR-

ÁGAK SZÁMÁRA. KIADJA A MAGYAR-

ORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSOK ÉS

ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRE

ELSŐ SZÁM. 1914-IK ÉVI JANUÁR HÓ

24. ÉVFOLYAM. FELELŐS SZERKESZTŐ

WANKO VILMOS

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. FELELŐS SZERKESZTŐ
WANKO VILMOS. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE 10 KORONA, BEKÖTÉSI TÁBLÁVAL
12 KORONA. EGYES SZÁM ÁRA 1 KORONA. RENDKIVÜLI SZÁM ÁRA 2 KORONA

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: Programmunk a jövőben. — Szabó István: A táncrend tervezése (2 melléklettel, 20 ábrával). — Haraszti József: A betűszedő és az esperanto nyelv. — Bálint Aladár: Művészet köréből. — Stalla Márton: Az ötlet és a reklám. — Curiosus: A könyvek technikai kivitele a multban. — A Linotype fejlődési folyamata. — A könyvnyomtató munkaköréből: Arjegyzékborítékokról (5 melléklettel 8 példával.) — h.: Azbeszttől készült formadeszka. — H.: A törtszámokról. — ABC.: Csodabogarak (2 példával). — Nyomatástechnikai feljegyzések: R.: Egyet-mást a fekete illusztrációs és disznyomású festékekről. — Gv.: A különleges offsetfestékekkel való nyomtatásról. — R.: Platina fedőfestékek használatáról. — R.: Duplatónusu vagy metatónfestékek. — h.: Ellenőrzőkészülék a hengerek állásának megvizsgálására. — N. I.: Fekete nyomás színes papíron.

PROGRAMMUNK A JÖVŐBEN

Az esztendő küszöbén lapunk e helyén rendszeresen a Szakkör programját szoktuk ismertetni, bizonyos azonban, hogy senki sem fogja tőlünk rossz néven venni, ha ez alkalommal eltérünk eme szokástól s lapunk jövőbeli programjáról adunk egy kis összefoglaló ismertetést. Tesszük ezt egyrészt azért, mert a mi programmunknak amúgy is teljes összhangban kell lennie a Szakkör és a továbbképző szaktanfolyamok működésével, másrészt, mert szükségesnek látszik eddigi programmunknak a kibővítése.

Ugy mint eddig, ezental is arra fogunk törekedni, hogy lapunkban mindazt nyujsuk az olvasóknak, aminek a gyakorlati életben hasznát vehetik. Figyelemmel fogjuk kísérni a könyvnyomtatóipar általános fejlődését s részletesen ismertetjük majd iparunk egyes ágazatainak speciális haladását, tökéletesedését. Ezt különben eddig is megtettük, de hogy ezental még éberebb figyelemmel szándékozunk e fejlődési processzusokat megfigyelni: annak a magyarázata abban rejlik, hogy a közel jövőben megnyíló leipzig-i nemzetközi könyvnyomtatási és grafikai kiállításról a magyar könyvnyomtatóipar alapos fellendülését és kifejlődését várjuk s ennek előmozdítását elsőrendű feladatunknak kell tekintenünk.

Bizonyosra vesszük, hogy a fejlődés minden körülmények között be fog következni; a tapasztalat legáltalább azt mutatja, hogy a leipzig-ihez hasonló nagyszabású nemzetközi kiállításokat követő időben az illető iparágban öröndetes fejlődés észlelhető. Nem tudjuk elképzelni, hogy ez a fejlődés éppen a magyar nyomtatóiparban nem következne be, mert azt már tudjuk, miszerint Gutenberg művészetének magyar művelői — főnökök és alkalmazottak — között a szükségszerű haladásnak igen sok hive van jelenleg is.

A leipzig-i kiállítás messze kiható fontosságú lesz iparunk jövőjére nézve. Kétségtelen, hogy a kiállítás

mintaüzemeiben bemutatandó újításoknak, berendezéseknek, munkamódszereknek a főnökök között számos követője akad majd s a mi feladatunk leendő ezeknek az alapos és értelmes megismertetése.

A kiállítás 16 főcsoportjának leírása, ismertetése és méltatása évekre való anyagot szolgáltatna lapunknak, mi azonban igyekeznünk fogunk ezt a lehető legrövidebb idő alatt közreadni s nem kímélünk fáradságot és költséget, hogy ebbeli feladatunkat a legtökéletesebben teljesítsük, meg vagyunk róla győződve, hogy a magyar nyomtatóipar kívánatos fellendülését csakis így módon leszünk képesek előmozdítani.

A kiállítás egyes csoportjai egyébként is sokkal közelebből érdekelnek minket, semhogy azoknak alapos tanulmányozását elmulaszthatnánk. *A szabad grafika, az alkalmazott grafika és a könyvnyomtatóipar csoportjainak anyagát* főképpen a szedő szaktársak szempontjából kell alapos tanulmány tárgyává tenni; *a festékgyártás, nyomtatási eljárások és grafikai ipari gépek csoportjaiban* bemutatandó anyagok a gépmester szaktársak érdeklődését vannak hivatva felkelteni s így ennek ismertetése szintén elsőrangú fontossággal bír; iparunk mindenféle ágainak alkalmazottait pedig *a papírkészítés, reprodukáló-technika, betűmetszés, betűöntés, stereotípia, galvánoplasztikai csoportbeli objektumok* fogják érdekelni. A kiállítás ama csoportja, amelyben *a lapok, tudósítói intézmények és hirdetési ügyekre* vonatkozó anyag lesz demonstrálva, szintén általános érdekű, de minket leginkább és mindenek előtt a kiállítás III. csoportja: *az ipari és művészeti szakoktatás csoportja* érdekel, mert ennek keretében mutatják be a felsőbb grafikai és iparművészeti iskolák tanterveit, növendékmunkákat, modelleket s *a tanoncoktatást és a segédek továbbképzését*.

Ez utóbbi csoportnak mélyreható tanulmányozásától, feldolgozásától és lapunkban való közzétételétől a magyar nyomdaipari szakoktatás gyökeres átalakulását és kifejlődését várjuk. Ezeknek a tanulmányoknak lelkiismeretes elvégzésétől függ a Szakkör tanfolyamainak a kifejlődése is, amely kifejlődés *kétségtelenül egy állami tanfolyammá, szakiskolává való átalakuláshoz is vezethet*.

Ezért óriási fontossággal bír, hogy lapunk szerkesztősege — természetesen a Szakkörnek, mint laptulajdonosnak hathatós támogatásával — a kiállítás egész komplexumának feldolgoztatásáról és közzétételéről gondoskodjék, aminek természetesen bizonyos rendszerben kell megtörténnie. Tervünk szerint ennek az anyagnak a rendszeres közlését olyan formában óhajtjuk foganatosítani, amely lehetővé teszi az erre vonatkozó közleményeknek esetleg egy-egy füzetben, avagy pedig nagyobb szabású önálló műben való összefoglalását és a szaktanfolyamok előadásainak anyagául való felhasználását.

E feladatnak megoldásával egyszeriben meg volna a lehetősége annak, hogy a vidéki városokban egész előadássorozatot rendezhessünk, anélkül, hogy a központnak fővárosi küldöttet kellene az illető városba leutaztatni.

A Grafikai Szemlének a leipzig kiállításon való részvétele adta meg nekünk az impulzust arra, hogy a folyó évfolyam egyik számát, mint különleges számot jelentessük meg, amely kizárólag a magyar könyvnyomtatóipar mai fejlettségének méltatását foglalná magában. *Ezt a tervet azonban csak akkor tudjuk tökéletesen megvalósítani, ha ebben a nyomdatulajdonosok is támogatnak minket és pedig olyan formában, hogy lapunknak eme száma részére mellékleteket bocsátanak rendelkezésünkre, mert csakis ezekkel tudjuk demonstrálni a külföld előtt a nyomdaiiparunk fejlettségét, technikai készségünket és izlésünket.* Arról már most gondoskodtunk, hogy lapunk eme száma a leipzig kiállítás szakirodalmi csoportjában *állandóan* rendelkezésre álljon a látogatóknak.

Különös súlyt fogunk ezentúl arra is helyezni, hogy mindennemű közleményeinket lehetőleg magyarázó példákkal illusztráljuk s ennek a célnak megfelelőleg a bírálatra beküldött nyomtatványokból a legjobbakat fotocinkografiai reprodukcióban is közöljük, egyrészt, hogy a bírálat tekintetében az ellenőrzés jogát ne csak a beküldők közvetlen környezetének, hanem lapunk minden olvasójának biztosíthassuk, másrészt, hogy eme intézkedéssel a „Beküldött munkák” című rovatunknak is nagyobb értéket adjunk, amennyiben eddig abból csak azok a szaktársak meríthettek tanulságot, akik a beküldött és megbírált anyagot ismerték vagy látták. A bírálati anyag részbeni reprodukálása különben arra is jó, hogy a szaktársakat munkáiknak beküldésére serkentse, mert eddig csak nagyon kevesen éltek ezzel. A szakmafejlesztés, a szaktársak szakmabeli továbbképzése, valamint izlésüknek finomítása szempontjából nagyon fontosnak tartjuk, hogy ezentúl a szaktársak nagyobb tömege kérje lapunk szerkesztőségének, illetve a Szakkör szakbizottságának a véleményét és jóakaratu kritikáját az általuk készített nyomtatványokról.

„A technika fejlődése” című rovatunkat szintén lehetőleg illusztrálni fogjuk, bár — ezt előre láthatjuk — nem mindig lesz módunk az egyes közleményekben ismertetett technikai eszközöknek ábrában való bemutatására.

Eddig megjelent számainkban elég sűrűn adtunk ismertetést és bírálatot a legujabb betűöntődei gyártmányokról. Ezt a rovatot ezentúl is fentartjuk, de minden esetben a megbírált anyagot is bemutatjuk, részben úgy, hogy az új betűből vagy körzetekből néhány mintasort, illetve diszitódarabot nyomtatunk le, másrészt pedig úgy, hogy az új anyagból szedett mintaszedésekből is bemutatunk egy-két példát, amelyekből azt lehetséges megállapítani, hogy valamely betű- vagy diszitóanyag a gyakorlati használatban mennyiben állja meg a helyét. Ugy hisszük, hogy ez az újítás csak előnyére válik a Grafikai Szemlének.

Végül pedig a mellékletekről is kell szólnunk. Erre vonatkozólag csak annyit tartunk szükségesnek megjegyezni, hogy e tekintetben elfoglalt álláspontunkat nem fogjuk megváltoztatni, vagyis ezután is szívesen közlünk más nyomdáknál készült mellékleteket, de ezekért *csupán a továbbnyomtatás és a papír árát vagyunk hajlandók megtéríteni.* A házilag készült mellékleteknél viszont ügyelni fogunk arra, hogy azok mindig olyan szedésmintákat tartalmazzanak, amelyek bármely más nyomdában utánaszedhetők, illetve mintakul felhasználhatók legyenek.

Legfőbb törekvésünk azonban az lesz, hogy — amint azt különben az előbbieken is hangsúlyoztuk — a mellékletek amennyire csak lehet szoros összefüggésben legyenek a szöveggel s annak illusztrációiként szerepeljenek s a lehető legjobban töltsék be ilyen módon történő s igen hatásosnak bizonyult szemléltető oktatás szerepét.

Amint a fentiekből következtethető: a magunk elé

tűzött cél elérése érdekében újabb anyagi áldozatoktól sem riadunk vissza s hangsúlyozni kívánjuk azonban, hogy ezzel szemben a szaktársak részéről is az eddiginél nagyobb fokú támogatást várunk, mert feladatunkat csakis akkor fogjuk tudni teljes tökéletességgel megoldani, ha anyagilag is megerősödhetik a lap.

Ehhez pedig csak egy út és egy mód vezet, s ez az, hogy a szaktársak a Szakkör megerősödését igyekeznek minden rendelkezésükre álló eszközzel előmozdítani. Erre most van a legjobb alkalom, amikor a Szakkör érdekében teljes erővel folyik a taggyűjtő agitáció, amelynek eddigi eredménye is igen szép, de mégsem a legkielégítőbb.

Reméljük azonban, hogy a további lankadatlan agitáció során valóban elérjük célunkat: a 3000 pontosan fizető tagot s hisszük, hogy ebben a nagy munkában minden öntudatos és szakmáját szerető nyomdász támogatni fog minket.

A TÁNCREND TERVEZÉSE

A Szakkör szaktanfolyamának vázlatkészítési gyakorlatain legutóbb *Szabó István* szaktárs a táncrend tervezését irányította. Két vasárnapra terjedő gyakorlatok bevezetéseképpen alábbi tömör összefoglalású előadást tartotta, amelyet érdekességénél fogva jónak látunk már most — a táncrendkészítés idejében — leközölni. E bevezető előadás — talán kissé különös — nem tartalmaz részletes utasításokat a tervezésre vonatkozólag, e feladatot a cikkhez tartozó két mellékleten bemutatott sok példára bizzuk. Ez a leghelyesebb.

A tánc eredete visszavezethető a legrégebb kultúrák istentiszteleti aktusaihoz. A legnagyobb tökéletességgel a görögöknél volt kifejlődve s ennek dacára az első táncvigalmat a történelem szerint csak 1385-ben Amiensben (Franciaországban) rendezték.

A mai értelemben vett táncrend még ennél is később, körülbelül 1650-ben kezdett kialakulni, amikor már a tánc bizonyos nyilvános jelleget öltött.

A legelső táncrendekből csak egy példányt rajzoltak és azt a multság színhelyén kifüggesztették, ezzel inkább csak a tánc sorrendjét tudatták a jelenlévőkkel.

A táncok fejlődése meghozta a táncrendnek a gyorsabb fejlődését is, a nagy előállítási költség miatt azonban csak az uralkodó személyiségek által rendezett multságokon volt használatban.

Egészen bizonyos, hogy a mai értelemben vett táncrend kialakulását a táncok népies és nyilvános leszármasztása hozta magával. Amikor már nem a tánc rendes lefolyása, hanem a különböző táncok egészségi és kedélyvilági szempontból való összeállítása volt a nagyobb gond.

„A táncrendnek — a Terpsichore imádói szempontjából — nagy fontosságot tulajdonítok egészségi tekintetből is. Ugyanis egyes táncolók, ha a nekik tetsző táncokat korlátlanul járhatnak, azt túlzásba vinnék, ami sok esetben súlyos betegséget okoz, ezt azonban megakadályozza a táncrend, melyben olyan táncok is vannak soron, melyeket az illetők nem kedvelnek, mások viszont szívesen járják.”

Láthatjuk tehát, hogy a táncrend nem tartozik teljesen a közönséges nyomtatványok közé — hisz utólagos rendeltetése sem az, hogy eldobják, hanem régi emlékek felelevenítése —, amelyekkel nem volna érdemes foglalkozni.

A táncrend, mint a női nemnek készült nyomtatvány, megjelenésben legyen határozottan nőies. Törekedjünk elsősorban a fedőlappal — ha szedett vagy rajzolt — a jó megjelenést biztosítani. Ezt pedig úgy érjük el, ha a hozzávaló anyag kiválasztása után a meglevő

szöveget az adott felületen érdekesen — természetesen logikusan is — elhelyezzük és hozzá esti színeket veszünk. Esti színeknek nevezhetjük az elsőrangú színeket, valamint a fehér és feketét is. Különösen kedvelik a fémszínek alkalmazását is.

Forma tekintetében olyan szabadságot nyújt a táncrend, amit egyetlen nyomtatvány sem nyújthat. Itt teljesen a tervezőre van bízva minden, a megszabott előállítási költség keretein belül. Nem szabad azonban megfélelkezni a helyesen elosztott jó sorokról, amivel ügyesen operálhatunk. Lehet az alak a célszerűség és könnyű kivitel figyelembevételével három, négy vagy többszögű, téglány avagy kör alakú és lehet egy vagy több oldalas. (Eltekintve az ismert,

Az iparművészeti iskola növendékei által rendezett bál táncrendje. Fedőlap szürke, sima karton, barna szövegnyomással, a trombita arany, az alak ruhája zöld. Belső oldalak egyszerű szedett sorok.

külföldről importált, különböző domborművelettel előállított izléstelen tömegtáncrendektől.)

A múlt táncrendjei legtöbb esetben jellegzetesek voltak, amit a modern táncrend már többé-kevésbé száműz, de annál jobban törekszik a táncrendeknél az érdekességek keresésére, ami természetesen sokkal nehezebb is, mint a csak egy táncoló párral ellátott fedőlap. Na meg azután a sok ilyen táncrend látása — azt hiszem — unalmas is.

Törekedjünk a rendelkezésünkre álló anyag ügyes kihasználására, hisz annyi formakincset, mint a betűvel el lehet érni, egy kis ornamentika hozzáadásával, nem hiszem, hogy lehessen bármivel mással.

Válasszunk magunknak papírt, bőrt, selymet, vagy ami csak alkalmas lehet arra, hogy mechanikai uton vagy kézzel — az utóbbi módon készült táncrendek a legérdekesebbek és legértékesebbek — a szedést vagy rajzot átvihessük rája.

Magától a kézimunkától sem szabad visszariadni és különös gonddal kell eszközölni a felszerelést azért, mert figyelemmel végzett munkánk a rossz felszereléssel könnyen tönkremehet.

Láthatjuk tehát, hogy egy kis gondosság mellett a leggyorsabb táncrendek is meg tudnak felelni a művészi követelményeknek akkor, ha a kapott szöveget az adott felületen jól elosztva, a felszerelés színeit a nyomandó színekkel kombinálva, gondosan állítjuk elő.

Az idő rövidsége az ezévi tanfolyamon csak két vasárnapot engedett meg a táncrenddel való foglalkozásra, pedig a külföldről behozott táncrendek nagy

tömege ellen a küzdelmet csak úgy lehetne felvenni, ha alapos tanulmány tárgyává tennénk és a táncmultságokat itthon a magunk által tervezett magyaros táncrendekkel látnánk el.

SZABÓ ISTVÁN

A BETÜSZEDŐ ÉS AZ ESPERANTO NYELV

Ha nem tévedek, most már vagy harmadszor történik meg az, hogy többen a szaktársak köréből a Szakegyesülettől, mint általában a szaktársak szociális mozgalmának előbbrevitelében szorgoskodó szerveztől, ugyanis mint az előrehaladás egyik hatalmas tényezőjétől és istápolójától azt kérelmezik, hogy rendezzen esperanto-tanfolyamot addig vagy addig az ideig, ameddig, tudniillik az esperanto nyelv rajongói szerint, az illetők e nyelvet holtbizonyos, hogy teljes tökéletesen meg fogják tanulni.

Hogy valaki művelődni akar, az csak dicsérendő tulajdonság, hogy valaki művelődjék az általánosság költségén, ha erre máskülönben ő is megszerezte tagsága által a jogot, ehhez sem lehet senkinek megrovó szava és csak azt lehet sajnálni, hogy e művelődésre alkalmat nyújtó lehetőséget nem annyian veszik igénybe, mint amennyinek szüksége volna rá, hanem csak egyes kisebb csoportok, kik e tanfolyamokat is, mint a tapasztalat már többször bebizonyította, nem komoly tudományszerzés miatt látogatják, hanem sportból és kik a tanfolyam befejezésekor legalább is a jelentkezéskor beiratkozott számaránynak ötöd- vagy hatodrésze zsugorodnak össze.

Itt csak arról lehet szó és kell is, hogy szó essék, hogy azok a tudomány, illetve tudás iránt rajongók, akik most ismét kérelmezik a Szakegyesület ez irányban való támogatását, mely okból és mely indokból kéri éppen az esperanto nyelv tanfolyamát?

Mert való az, hogy mindnyájunknak szüksége van művelődésre, ismereteink kifejlesztésére és tudásunk gyarapítására: de tisztelettel kérdem én azt, hogy mi köze van az esperanto nyelvnek ahhoz, hogy a betüszedő tudását előbbre vigye, vagy hogy pályáján jobban és könnyebben megélhessen?

Az esperanto nyelv nem azok közé az élő vagy holt nyelvek közé tartozik, amely a betüszedőt pályájának utjain könnyebb megélhetéshez juttathatná. Mert igaz ugyan, hogy most ez a felkapott világnyelv lenne az, mely hivatva volna az öt világrész különböző nyelvű embereknek egymásközi érintkezését megkönnyíteni és lehetővé tenni, de amint a jelek és tapasztalatok mutatják, ez a nyelv is a már eddig létezett régi világnyelvek sorsára fog jutni, azaz letűnik, mert jön egy új, amelynek nagyobb reklámot fognak csapni, mint az esperantonak és így ez is utána megy a néhai Schleicher páter találmányának: a volapüknek, meg a többieknek.

Sőt, hogy az esperanto híveit ez irányban már most előkészítsük, tudomásukra kell hoznunk, hogy van már egy új világnyelv és ez az: ido.

Hogy ez az ido hivatva lesz azt a célt szolgálni, amelyet az esperantótól várnak, nem tudjuk, de az bizonyos, hogy ezt az idot, az esperanto nyelv legnagyobb ellenségei, a németek eszkábálták össze és ez már elég bizonyíték arra, hogy legközelebb már az esperanto-kongresszusok mellett lesznek ido-kongresszusok is.

De nézzük csak a kongresszusok résztvevőiből, hogy kik ezek az esperanto-, ido- vagy volapük-rajongók.

Aki figyelemmel kíséri ez újabb nyelvmania apostolait és követőit, az látni fogja, hogy ezek rendszeresen a magasabb és felsőbb körökből kerülnek ki. Akad

közöttük a társadalom középosztályából is követője, de ezeknek vagy nagyon sok idejük van, vagy pedig a feltűnés kedvéért tanulják meg e nyelvet úgy ahogy, csupán azért, hogy ők is szerepelhessenek és a tudás mázában diszelegghessenek.

De eltekintve mindezekről, ha bárki más megtanulja e nyelvet, ám tegye, de a nyomdásznak, illetve a betűszedőnek ezt azért sem kell tanulnia, mert az ezáltal eltöltött idő pályájának *hasznosabb és szükségesebb* tanulmányaitól veszi el az idejét, tehát olyan tanulmányától, amely neki *kenyérkereseti pályáján feltétlenül szükséges*.

Az esperanto nyelv megtanulása sem azelőtt nem volt, sem ma, sem ezután nem lesz más, mint egy sport; aki ezt megtanulja, az időtöltésből teszi. Az pedig, hogy ez a nyelv valaha a világ különféle nemzetiségei közt egy általános összekötő kapocs legyen, az fantom.

Mindezek mellett kérdelem én, hogy a nyomdásznak, kinek nagy tömege még az anyanyelvével is hadilábon áll, akinek egy nagy része másképp sem ír, olvas, mint az anyanyelvén, úgy ahogy, kinek fogalma sincs az általánosan használt és szükséges kultúrnyelvekről (német, francia, angol), ki, ha az üzletben a magyar nyelven kívül más nyelvű munkát biznik rá elvégezni, azt vagy visszautasítja vagy rosszul végzi el, kérdelem tehát, hogy miért kell a mi betűszedőinknek éppen az esperanto nyelvet megtanulni? Azért talán, hogy a Szakegylet pénztára apadjon vagy azért, hogy a társaságban egy-két jól-rosszul bemagolt mondattal henegeghessenek avagy azért, hogy másutt talán e nyelven érintkezhessenek?

Tanuljanak ehelyett egy világnyelvet: teszem a németet, angolt vagy franciát, amelyet itthon is és az egész világban használhatnak és amellyel kenyérkeresetüket biztosabb alapra fektethetik.

A szakegylet választmánya is nagyon bölcsen tenné, ha az esperanto-tanfolyam kérelmezőit elutasítaná és ha már kell tanfolyam, akkor ehelyett a gyakorlati életnek megfelelő nyelveknek nyisson tanfolyamot, nem pedig egy betűszedőre mi érdekel sem bíró és fantomot üző sportnyelvnek. HARASZTI JÓZSEF

MŰVÉSZET KÖRÉBŐL

Beköszöntő. A képzőművészet fontosabb eseményeiről több mint hét esztendő óta ugyszólván hétről-hétre beszámolok annak az olvasótábornak, amelyet társadalomfentartó munkája jogán leginkább megillet a művészet gyönyörűsége és amelynek legkevesebb része van e gyönyörűségben. Hétről-hétre megismétlem ezt a munkát, az adott alkalom, az esemény érdeme szerint, hol a tárgyilagos ítélet, hol kíméletlen csatázás fegyvereivel; végső célja a művészet rejtett rugóinak feltárása, hogy minél otthonosabban, hozzájáratózóbban érezzék, értékeljék a művészek termését az álművészet hazugságaitól még el nem rontott dolgozó emberek. E munkának maga a munka, a proletár testvéreimnek való szolgálattétel lehetőségéből sarjadzó örömezés a legfőbb, legértékesebb jutalma.

Talán felesleges külön bemutatkoznom és ezzel a néhány sorral inkább köszöntöm e lap olvasóit. Hivatásuk olyan sok ponton érinti a képzőművészet területét, bizonyos vonatkozásokban a nyomtatóipar és a művészet határai annyira elmosóssák egymás életét, hogy a képzőművészet behatóbb és szakadatlan ismertetésének fontosságát nem is kell hangsúlyozni. E helyütt hónapról-hónapra részletesen, minden mozzanatra kiterjeszkedve ismertetni fogom a képzőművészet fontosabb eseményeit, kiállításokat, nem feledkezve el az utca művészetéről, a plakátokról sem, amelyek

ismert okoknál fogva egészen bekapcsolódnak a nyomdai vagy legalább is a reprodukáló ipar körébe.

Hiszem, hogy munkám nem foszlik nyom nélkül semmivé és erőim korlátozottsága okán, ha talán nem tudom oly tisztán kifejezni azt, amit elgondolok, olvasóim az elgondolás és a kifejezés szakadékaiban hidalják és fogékony lelkükben tökéletesre teljesednek írásaim felöltő tökéletlenségei.

*

Két fiatal művész mutatta be e hónapban műhelyének termését. Hatvany Ferenc az Ernst-muzeum termeit, Boromisza Tibor a Könyves Kálmán szalonját töltötte be képeivel. E két művész valóságos ellentéte egymásnak. Hatvany Ferenc nyugalmas, megfontolt művész, aki fölényes biztosságérzéssel tudatosan magába bírja olvasztani a nagy francia mesterek alkotásainak tanulmányozásából eredő hatásokat. Ezzel szemben Boromisza Tibor féktelen temperamentummal ront neki azoknak a feladatoknak, amelyek tartalmát legfeljebb ösztönösen érzi, de teljes egészében átfogni még nem bírja.

Hatvany Ferenc nagyon sok hatás keresztüzen ment keresztül. A modern francia festőművészetet majdnem mindegyik vezetőegyenisége megérezhető a képein. Renoir ideges sietséggel egymást szelő kék, zöld és barna foltjai, Monet nedves színei, Sisley gyengéden vászonra lehelt, ecsettel felrakott körvonalai egyre-egyre visszatérnek régebbi munkáin. Ezeket próbálta ki erejét, gyarapította tárgyi tudását. Természetesen nem elégedett meg azzal, hogy egy házat, utcárszletet, domboldalt, kertet lefessen, ráeszmélt arra, hogy nem a tárgyak, a lefestendő természeti elemek adott helyzete, kész beállítása kell hogy uralja őt és szabja meg festői munkásságának irányát, tartalmát; rátért a kompozícióra, azaz önön belátása, izlése, festői felfogása szerint módosította, rendezte a festésre felhasználandó matériát, és hogy ami a természetben esetleges, az magasabb egységbe forradva, mint meg nem bolygatható egész térjen vissza művészetében. Hogy a kompozícióhoz emelkedhessék, el kellett hogy kissé távolodjék a szellemesen sziporkázó impresszionisztikus művésztől és a XIX. századeleji klasszicizáló francia mesterek tanulságaival erősbitette művészetét. Ingres és Chasseriau műveiből vonta le e tanulságokat. Ingres éles körvonalakkal megrajzolt alakjai térnek vissza vásznain, de a körvonalak elmosódtak és inkább a test formáinak teltsége emlékeztet közvetlenül Ingresre. Az egymásmellé helyezett asszonyi testek mozdulatainak összefonódásából valami ellágyulás, lankadó bágyadság érzik ki képein. Komoly és nemes művészet az amit Hatvany Ferenc csinál. Nem tér ki a kompozíció nehéz feladatai elől, kikerüli a könnyű hatás eszközeit, mindig újabb és komolyabb célok felé törekszik. Boromisza Tibornak nincs olyan távolba nyuló kultúrája, látóköre még nem szélesedett ki annyira, mint Hatvany Ferencé. De ezzel szemben nagyobb tűz, festői ösztön lobog benne, mint a másik művészen. Míg amazt az emberi test izgatja, serkenti munkára, ő a tájképekben otthonosabb leginkább. A szabad természet pompázó színeit habzsolja példátlan mohósággal, a színek sokszor elvakítják és mámorosan majdnem öntudatlanul csapja vászonra azokat. Melegpirosak, ragyogózöldek, erőssárga színek lángolnak képein, a formákat gyakran az ellentétes színek egymásmellé helyezésével gyurja ki. A tájképein az emberi testnek alárendelt szerepet juttat; csak egy-egy színhatás, vagy pedig valamely mozgást érzékeltető tárgy erejéig érvényesül.

Es mert formai szempontok nem vezetik őt, az ember ríktó színek mezébe burkolva, gyakran kinosan eltorzulva tér vissza vásznain. Egy nagyobb kompozíciót is kiállított. Három különálló, de összefüggő

és egymást kiegészítő kép sorakozik a falon. A szentcsaládi jelenetekre emlékeztető csoportozat, a hármas kép középpontja, abban összpontosulakompozíció sulya. Boromisza Tibornak mindenestre mélyreható céljai lehettek e képpel, amit a katalógusba irt költői leírásán jelez, azonban az érzéseiből nagyon kis töredék és nagyon fogyatékosan tudott felszínre emelkedni. Gyenge rajztudással ily feladat megoldása majdnem lehetetlen és az ösztön egymagában nem segíti tul a művészt azokon a nehézségeken, mely több alak térbehelyezéséből következik. Az alakokat megmozgatni, egymás mellé csoportosításuk okát, célját, törvényszerűségét értelmesen kifejezni, ahhoz sokkal több tudás, fegyelmesség kell, mint amennyivel Boromisza most rendelkezik. De az megállapítható, hogy nagyon tehetséges. Remélhetőleg hamarosan pótolni fogja azokat a hiányokat, amelyek ezidőszert megakasztják őt abban, hogy érzéseit harmonikusan kifejezhesse.

BÁLINT ALADÁR

AZ ÖTLET ÉS A REKLÁM

A mai haladó korban, amikor az emberiség, ugyszólván egymást fellökve rohan előre, hogy megelhetését minél könnyebbé és anyagilag minél gazdaságosabbá tegye, a kereskedelem és az ipar képezi a világ lüktető erejét, életét. De ezeknek is milyen küzdelmekkel kell megbirkóznok, mennyi furfanggal és élelmességgel kell birniok, hogy az emberiség tömegének figyelmét magukra vonják s ennek révén anyagi haszonhoz és megélhetéshez jussanak.

Ez készíti az embereket arra, hogy folytonosan gondolkozzanak azon, hogy amit termelnek, mielőbb és minél jobban értékesíthessék. S hogy ezt elérjék, ötletek támadnak. A jó ötletek, amelyeket nyomban alkalmaznak is, adják meg a jó reklámot.

A reklámok hazájának Amerikát szeretjük folyton emlegetni és példaképen felhozni, ahol külön vállalatok léteznek, amelyek egyébbel sem foglalkoznak, mint reklámok gyártásával. Pedig reklám, illetve ötlet volt már Amerika felfedezése előtt is a világon, csak az élelmesség és találékonyság nem volt és talán nincsen meg sehol annyira, mint éppen Amerikában.

Hozzájárul még ehhez az is, hogy Amerikában a kereskedelem és az ipar valóban szabad, nem köti béklyóba semmiféle rendelet vagy törvény. Mindenki úgy boldogul, ahogy tud. Nincsen semmiféle engedélyhez vagy joghoz kötve semmi s azért mégis Amerika kereskedelme és ipara a legelső a világon.

Az áruházak például annyi mindenfelével el vannak látva, hogy ezeknek leírása szinte csodálatos. S milyen reklámokkal dolgoznak! Például:

Egy áruháznak sehogy sem fogytak a kottái, pedig kiadójuk az akkor legdivatosabb dalt vette bele. Gondolt egyet és cselekedett. Mikor a legtöbb ember volt az utcán, egy nagy szőnyeggel letakart társzékér haladt azon lassan végig. A kocsis mögött három énekes állt, akik tele tudóból fújták a nótát zongorakísérettel, de zongora sehol sem volt látható. Persze, mert a nagy szőnyeg letakarta s nem látta senki. Az énekesek azonban egyuttal elárusítók is voltak s rövid idő alatt a kottákból millió és millió példány fogyott el.

Egy másik eléggé hathatós reklám az áru közé csomagolt pénzdarab.

Ezt is társulás után csinálják. Kiönt egy ember az egyik utcasarkon egy nagy halom apró dobozt; kínálja, de nem veszi senki. Egyszerre csak egy másik ember — aki titkon csendes társa —, mint teljesen idegen, odamegy és vesz egyet, kettőt, felbontja s a harmadikban már talál egy pénzdarabot. Nagyon

ugrik és ujjongva mutatja a járókelőknek szerencsését. Természetes, hogy egyszerre hatalmas tömeg veszi körül az eladót és mindenki vesz, de pénzt már senki sem talál. De az áru az elfogyott. Efejta reklám nálunk is megvan vásárokon, bucsukon. „Zsákban macska”, így nevezik. De rendszerint nem fogy el, mert hiányzik hozzá — az élelmesség.

A nyomtatott reklámokon épp az ellenkezőjét olvas hatjuk, mint a nálunk szokottaknál, de a hatás is — ellenkező.

Nálunk például mindig ráerőszakoljuk a figyelmet az olvasóra. Amerikában ez másképen van.

Az utcákon plakátok lógnak ilyen szöveggel: „Ne olvassa el a másik oldalt”, „Menjen tovább, ne álljon meg”. Persze, hogy megforgatják a plakátot a másik oldalra és elolvassák, hogy — mi is kapható ott. De hogy is mennének tovább s a reklám megteszi hatását. Mindenki fog róla tudni és sokan vesznek is.

Még egy hatásos reklám. Egy ember lassan megy az utcán, kőmikus, fura öltözet van rajta, de azért alig veszik figyelembe. Kis idő múlva egy ember a földre mutat — ez a titkos társ — s mindenki a földre néz s elolvassa az aszfaltra nyomott reklámot, melyet a fura öltözetű ember cipője nyom lépésről lépésre az aszfaltra. S mire így bejárja az egész várost, már ezer és ezer követi és öntudatlanul csinál mind nagyobb és nagyobb reklámot az illető cégnek.

Körleveleknél, kártyákon ilyen feliratok olvashatók: „Dobja el”, „Ne nézze meg”, „Minek olvassa el”, „Ne olvassa el”. Hát ugyan hány ember dobja el olvasatlanul az ilyen nyomtatványt? Talán egy sem. Elolvassa mindenki, még akkor is, ha sejtje is, hogy reklám — hiszen az amerikai ezt már tudja —, de mert éppen ez kelti fel a kíváncsiságot benne, hát mielőtt eldobná — elolvassa. S ekkor már jó a reklám!

Nálunk a németből vett „Fontos”, „Ne dobja el” stb. már szinte megszokott szövegű reklámnyomtatványok kerülnek nem a közönség kezei közé, hanem sajnos a legtöbb esetben olvasatlanul — a papirkosárba. S ezért nem jó nálunk a reklám. S a kereskedő azt hiszi, hogy a közönség nem érdeklődik már a reklám iránt. Hitellenné vált.

Pedig nem úgy van. Az emberiség egyik főbűne s a reklám tápláléka: a kíváncsiság az egész föld kerékén megvan. Ezt kell csak némileg is felkelteni tudni. S ehhez kell a jó ötlet, amely meghozza a hatásos reklámot és a hirdetőnek pedig a hasznát. Természetes, hogy ehhez áldozatkészség is kell. A mi megrendelő közönségünk legnagyobb része — értve alatta azokat, akik nyomtatványokat készíttetnek — nagyon szeretik az olcsó nyomtatványt. Legyen az bármilyen természetű munka is, azt gyorsan és ami a fő, olcsón is akarja. Igen sokszor van alkalmunk tapasztalni, hogy nagy fáradsággal rendezett kiállításokon, mint pl. az előző években rendezett Tavaszi Vásár, ahol modern ipari újdonságokat és kereskedelmi cikkeket mutatnak be, nem találunk valamirevaló nyomtatványt. Plakát, árjegyzék, cégkártya, no meg a reklámlapok a legprimitívebb, sőt néha még a laikus előtt is botrányos kiállítások. Persze, mert nem törődnek azzal, hogy izléses és stilszerű is legyen a nyomtatvány, hanem csak — olcsó. Epp az ellenkezője annak, amit saját ipari termékeikkel elérni akarnak.

Pedig éppen úgy, mint a jó ötlet és hatásos reklám, a szép, izléses kivitelű nyomtatvány is idővel hasznát hoz.

De térjünk vissza az ötletre és a reklámra. Az ötlet csak úgy válik hatásos reklámmá, ha azt mielőbb és minél jobban ismertté és elterjedté tesszük. Egy-egy jó ötlet, egy-egy jól megválasztott szó, vagy rövid mondat — mint azt az előbb említett amerikai példák is mutatják — kitűnő reklámmá válik.

Fontos azonban, hogy a reklám akkor, mikor nyomtatvány alakjában jelenik meg, nemcsak szép, tetszetős, hanem az emlékezetre is megkapó legyen. S ezt nem úgy érjük el — mint igen sokszor láthatjuk —, hogy *mindent* feltűnővé akarnak tenni rajta. Eppen ellenkezőleg: a reklámnymtatványoknak annál jobb a hatásuk, minél kevesebb a szöveg rajtuk. Néhány szó vagy néhány sor kiemelve, feltűnővé téve, színezve stb.; vagy egy helyesen megválasztott rajz és kevés szöveg sokkal jobban megteszi hatását, mint bármilyen sok szövegű nyomtatvány.

Felkelteni a kíváncsiságot az olvasóban, izléses kivitel és áldozatkészség a hirdető részéről, ezek a hatásos reklám kellekei. Ha ez megvan, akkor minden jó ötletből *hatásos* reklám lesz.

STALLA MÁRTON.

A KÖNYVEK TECHNIKAI KIVITELE A MULTBAN

A könyvek technikai kivitelére a multban nagyobb gondot fordítottak. Ezt igazolják a kezeink közé kerülő régi nyomdai termékek s napjainkban ismét feléled az a jó szokás, hogy a könyv technikai kivitelével szemben igényeket támasztanak s ez magyarázza, hogy az újat teremteni akaró grafikus művészek és nyomdászok mélyen a multba nyulnak vissza s az ott merítetteket modern formában találják elénk. Sok tekintetben azonban mintha akadna a régi könyvekben követésre érdemes. Bizonyítja ezt a kezeim közé került, 1797-ben Halleban készült új testamentom, amelyben olvastam a következő előszót:

„Előszó az iskolai testamentom 159. kiadásához.

A néhai Hildebrand Károly cansteini báró, mint az a nyájas olvasó előtt ismeretes, már az 1712. esztendőben egy iskolai testamentomot nyomtatott először ebben az alakban, amelyből lassan-lassan 158 kiadás jelent meg. Hogy az ifjuságnak, amelynek tulajdonképpen e könyv szánva van, egy finom betű által az olvasás megtanulása meg ne nehezítették, akkoriban egy nagy és hosszú betűfaj választott, amelyet az eddigi kiadásokban is megtartottak. E betűfaj azonban a mai időkben más könyveknél teljesen használaton kívül került és észrevétetett, hogy a betűk hosszú vonalai eleinte a gyermekeknek az olvasást nagyon megnehezítik és ha már e betűhöz hozzászoktak, egy más bibliának használatakor, amelyet gömbölyű betűkkel nyomtak, e betűk újabb fáradságot támasztanak. Ez támasztotta évek óta azt a kíváncsiságot, különösen mióta a biblia nagy oktáv alakban gömbölyű corpusbetűkkel nyomtatott, hogy ezen testamentomnyomásnál is a többi biblia-nyomatokhoz hasonló létesítették, vagyis világos metszésű betű választassék és az iver száma mégse gyarapítottassék, hogy az eddigi ár ne váljék magasabbá. Továbbá észrevétetett, hogy kiválóan szükséges gyermekeket, mindjárt azon időtől kezdve, hogy olvasni kezdenek, a most használatos egyszerű helyesírással megismertetni és a szavakat olyan módon nyomtatni, amint azok kis- vagy nagybetűvel kell hogy irassanak. Ha az eddig használatos hosszú betűfajt megtartott volna, ez sok nehézségre talált volna és a testamentom legalább két ivvel vastagabb lenne és nem volna oly olcsón árusítható, mint eddig.

Különböző kísérletek és próbálgatások után különböző betűfajokkal, az oldalaknak szélességben és magasságban történt kis elváltozásával lehetségessé vált, ugyanazon papiragság mellett a gömbölyű corpusbetűt használni, amellyel a biblia nagy oktáv alakban nyomtatott s amely általában tetszésre talált.

Az összes eddigi hibáknak és kíváncsiságoknak tehát eleje vétetett és megjelenik itt a 159. kiadása az iskolai testamentomnak új betűből és állva maradó formákból az egész könyv, amelyben tanító és tanítvány azt az előnyt találják, hogy minden a legújabb és használatos helyesírás szerint alkalmaztatott úgy, amint az a kis oktáv bibliánál már elfogadtatott. Együttal a legnagyobb gondossággal arra ügyeltetett, hogy a nyomás tisztán és hibamentesen kerüljön ki a sajtó alól. Ha azonban valahol mégis hibák találtatnának, köszönettel vétetnék, ha azok alkalomadtán bejelentetnének. Isten adja néktek jövőben is áldását, hogy ezen új nyomtatás által dicsősége gyarapítottassék és hogy az ő kegye és akarata, melyet evangéliumában velünk megismertetett, minden olvasó által követessék, saját üdvözülésükre és Jézus dicsőítésére, amen.

Halle, 1796 június 18. *Canstein-féle bibliatársaság.*“

Megállapítható ebből, hogy akkoriban a betűk olvashatóságára nagyobb gondtal voltak, mint ma, amikor tömegesen jelennek meg könyvbetűk, amelyek jól olvashatóság dolgában nem elsőrangú termékek. Igaz, hogy napjainkban is napirenden vannak a törekvések, amelyek a könyvbetűt minél egyszerűbbé s így olvashatóbbá óhajtják tenni s talán ennek következménye a sok nem sikerült betű. Jellegzetes ezen előszóban annak a törekvésnek kidomborítása, mely szerint nem akarták a könyvnek terjedelmét bővíteni a szélesebb képű betű alkalmazásával, mert ezáltal ez drágább lett volna és hogy figyelemmel voltak a helyesírással is, hogy az olvasni kezdő gyermek megszokja, mit kell kis- s mit nagybetűvel írni.

S a könyv az előszónak megfelelően tényleg szépen van szedve és tisztán nyomva, a jellegzetes bőrkötésben s a mintázott előzékpapírral, amelynekbe ma a könyvet kötik.

CURIOSUS

A LINOTYPE FEJLŐDÉSI FOLYAMATA

Egy negyed század mult el azóta, amióta az első Linotype a könyvnyomdászat gyakorlatába bevonult. Mergenthaler Ottmár, a Linotype zseniális feltalálója, sokféle kísérletezése után, amelyek többé-kevésbé a szedőgépprobléma megoldásához vezettek, végre az egybetűs matrica és az egészbeni soröntés gondolatát megragadva, ezt az eszméjét a Linotype csodaművében meg is valósította. Az első ilyfajta gép a „New-York Tribune“ nyomdájában működött és úgy a lap, mint a művek szedésére lett felhasználva. Ma már alig alkothatunk magunknak fogalmat arról az óriási feltűnéstről, amelyet az első Linotype annak idején keltett, minthogy manapság — eltekintve a nagyobb újságnymdáktól — a Linotype bevezetése minden közepes, de kisebb üzemekbe is szinte természetes dolog. A Linotypera is alkalmazhatjuk az ismert francia közmondást: „L'appetit vient en mangeant.“ Mert míg kezdetben nagy örömmel fogadtak oly gépet, amelyen képesek voltak egyszerű simaszedést és az amerikai újságoknál divó keskeny alakot (13 cicerót) szedni, addig az igények is — miután felismerték a gép rendkívüli használhatóságát — évről-évre fokozódtak. Ez leginkább Németországra vonatkozik, mert itt arról a szokásról, minél szélesebb alakot és többféle kiemelőt írásokat alkalmazni, nem akartak lemondani.

A Linotype minden követelménynek meg tud felelni, ugyanynira, hogyha a Mergenthaler-szedőgépgyár nyolc különböző modelljét tanulmányozzuk, akkor meggyőződhetünk arról, hogy a szorosán vett akcidencsedésen kívül nem létezik oly szedésnem, amelyet a

Linotypeon nem lehetne előállítani. „Változatosság az egyszerűségben” — ez jellemzi az összes szerkezeteket és különösen figyelemreméltó, hogy a Mergenthaler-szedőgépgyár mindenkor megértette a gépek komplikált rendszerére a legegyszerűbb kiviteli módot találni. Igaz, hogy a gyárnak kipróbált elsősorú szak-erők állnak rendelkezésére, sőt egyesek még, mint Mergenthaler munkatársai, a Linotype feltalálásán is közreműködtek.

Az ismeretes Standard-modell — egybetűs gép — volt az első modell, amely több éven át egyedül csak Németországban volt bevezetve és csakis sima lap-szedésre szolgálhatott. Ezt követte 1900-ban, a Linotype rohamos fejlődésének tanujeként, a kétbetűs gép. E gép által a Linotype egy csapásra meghódított egy új és nagy szedésterületet, miután e géppel minden-nemű kiemelő-írást, kézimatrixa használata nélkül is szedni lehetett s ezáltal a többi hasonló rendszer kö-zül kiváló előnyben részesült. E gép első kiállítása óta, amely Gutenberg születésének jubileumi ünne-pélye alkalmából Mainzban rendeztetett, rendkívüli nagy elterjedtségre talált. Most mindinkább arra töre-kedtek, hogy a kétbetűs matrixa szerencsés eszméjét továbbfejlesszék és így megtalálták azt az utat, amely a kettősképű betűtől a raktár megkettőzésére vezetett.

A nyomdászág kívánalmi a gép írásainak szapo-ritását illetőleg folyton sürűbbek lettek s ennek kö-vetkeztében a Mergenthaler-szedőgépgyár kitartó buz-galommal azon fáradozott, hogy ezzel az újabb munkával is megbirkózhassék. Csakhogy ez a munka sokkal több nehézségre ütközött, mint a kétbetűs gép szerkezeténél, mert itt két raktár matricáit kellett a gépbe bevezetni és dacára ennek a komplikált és érze-kenyebb berendezéseket kikerülni. Sok évi szüntelen munka után végre 1907-ben megszületett a dupla-táru Linotype. Itt le kellett mondani arról a korábbi kísérletezésről, amely eredményeképpen a két raktár egymás mellett való elhelyezését célozta és sikerült is ezt a feladatot a két raktár egymás feletti elhelyezé-sével akként megoldani, hogy a legkönnyebb kezelés mellett a legnagyobb munkaképesség elérhető. Ilykép csak egy egyszerű fogantyunyomás által sikerült, anélkül, hogy a szedő helyéből elmozdulna s anélkül, hogy betű- vagy raktárcsere szükségessé válna, egy és ugyanazon sorban, akár négyféle különböző betű-fajt alkalmazni. Ehhez csatlakozott még az alantabb behatóbban leírt öntőkerék-forgókészülék és az auto-matikus késbeállító. Minden egyes Linotype-szedő képes volt minden előzetes oktatás nélkül az új gépen is dolgozni.

A Linotype emez új modelljének győzelmi útjában hirtelen, szinte váratlanul a Linotypenek egy egész új típusa, az úgynevezett „Ideal”-Linotype tűnik fel. Mindenesetre a gyár dicséretére válik, hogy nem elégedett meg az eddig elismert sikereivel, hanem folyton arra törekedik, hogy gyártmányait minden tekintetben tökéletesíthesse.

Az „Ideal”-Linotype annak a megfontolásnak az eredménye, hogy az előbbi modellek tökéletesítése és így a gép megdrágítása által a kis üzemek, amelyek szintén szükségét érezték a szedőgépek, nem voltak abban a helyzetben, hogy ilyen gépet maguknak beszerezzenek. Ezt a rég tapasztalt hiányt pótolni — ez a célja az „Ideal”-Linotypenek. Az „Ideal”-Linotype egy olcsó és munkaképes gép, amely azon-felül az előbbeni Linotype-gépekhez viszonyítva, tele-mes javításokat tartalmaz. Ezekhez tartozik például a raktár kicserélésének könnyű kezelése, a könnyű hozzáférhetőség a gép minden egyes részéhez stb.

De az új típusu Linotype mellett is a gyár folyton arra törekedett, hogy a gép hasznavehetőségét mind-inkább fejlessze és így ezen útjában találkozunk már egy másik meglepő újításával, az úgynevezett három-

betűs géppel. A hárombetűs gépben, ellentétben a duplatáru géppel, a matrixa betűképeit ismét sza-porították. Az a feladat, egy matricára három külön-böző írást alkalmazni, a vésnök részére nem volt oly könnyű; de hogy ügyesség és értelmesség által köz-megelegedésre meg lett oldva, azt eléggé mutatják az eddig kiadott hárombetűs matricák. A hárombetűs gép ezenkívül lényeges javításokkal lett ellátva, ugymint például egy igen praktikus öntőkerék-forgó-készülékkel és automatikus késbeállítóval. Az öntő-kerék négy öntőformával van ellátva, melyből három, illetve kettő a forgókészülék által az öntőszáj elé helyezhető. Továbbá tartalmaz a gép egy megfelelő vízűtőkészülékkel és ami fontos, szedésszélessége 34 ciceróra meghosszabbított, amiáltal szélesebb alaku munkák, amelyeknek szedése az előbbeni Lino-typeon ki volt zárva, most már minden nehézség nél-kül szedhetők.

Ennek a fokozatos fejlődésnek végeredményeképen egy oly gépet alkottak, amelynél a matrixa betűkép-szaporításától visszatértek a raktárak szaporításához és így készült el az úgynevezett hármastáru Lino-type. Ez a modell is igen lényeges és újabb beren-dezésekkel van felruházva, amellet szerkezete még sokkal egyszerűbb, mint a kettőstáru gépnél. A hármas-táru gép különösen lapok részére kitűnően felel meg, mert minden raktár vagy öntőforma változtatása nélkül három különböző betűtesttel bíró három külön-böző írásfaj szedését lehetségessé teszi.

Különösen rá kell még mutatni a Linotypeon alkal-mazott speciális berendezésre, amely tabellák szedé-sére szolgál. Ez a készülék minden egyes nagyobb gépre könnyűszerrel alkalmazható, miáltal a tabel-lákhoz a rubrikáknak megfelelő nagyságu sordarabo-kat szállít, úgy hogy a léniák egyszerűen a szedés közé állítandók. Magától értetődik, hogy eltekintve az anyag megtakarításától, ily szedésnekem tördelése és biztossága rendkívüli időmegtakarítást eredményeznek.

Ezzel egyelőre a Linotype-elmélet átdolgozásának végpontjára jutottak, de ezzel nem akarjuk azt mondani, hogy további javítások és nagyobbitások lehetősége ki lenne zárva, — a munka serényen tovább folyik! Ha most, visszapillantást vetve, az előbbeni mondot-takat összefoglaljuk, látni fogjuk, hogy a szedőgép terén a Linotypeon kívül nincs még egy másik olyan gép, amelynek nyolcféle modellje a könyvnyomtatás minden követelményének meg tudna felelni és amely-nél a megbízhatóság, teljesítőképesség és rentabilitás olyannyira érvényre tudott volna jutni. R.

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

Árjegyzékborítékokról. Lapunk multhavi számának egyik hosszabb közleményében részletesen foglal-koztunk az árjegyzékborítékokkal, illetve ezeknek előállítási módjaival. A cikk írója: Schwartz Armin szaktárs megállapítja, hogy „a terjedelmesebb árjegy-zéknek drága papíron és egyéb finom nyomdai segéd-anyagoknak a hozzáadásával való nyomtatása nagyon költséges, amit minden kereskedő nem áldozhat a reális haszon visszapótlásának reménye nélkül; azért a legcélszerűbb, hogy az árjegyzék legalább külső kontósában kiváló grafikai munka benyomását keltse a szemlélőre. Szóval oda kell törekedni, hogy ár-jegyzék borítéklapja elegáns és pazar nyomdai disszel kiállított munka legyen: elsőrendű papíron nyomva, kiváló klisé vagy rajz és művészi koncepcióban stili-zált szövegelrendezés fejezze ki a cég üzletágát.” A továbbiakban azután a diszes és pazar kiállítású fedő-

lapokról szól s e részben mi kifogásolni valót sem találunk a cikkben. Sajnos azonban, hogy a mai fejlett izlés mellett is, csak nagyon kevés olyan cég akadt, amelynek főnöke árjegyzékét a cikkben mondottak figyelembevételével valóban díszes köntösben jelentné meg. A napjainkban a nyomdákban kikerülő árjegyzékek óriási többsége nagyon is közepes nivóju munka, akár a belső ívek, akár a fedőlapon előállítását tekintjük. Rosszak a gazdasági konjunkturák, a magyar ipar és kereskedelem még nincs eléggé kifejlődve és megerősödvé s ezeknek bélyege leri az árjegyzékekről is. A legtöbb árjegyzéknek a fedőlapja igen egyszerű munka, sokszor izléstelen a szedés-kompozíció, rossz a színezés, silány a papír. Pedig az egyszerű kivitelű árjegyzékborítékot is lehet izlésesen előállítani. Nem okvetlen szükséges a művészi rajz, hogy a fedőlapon hatásos emelje. Nagyon jó hatásuak azok a borítékok, amelyeknek dekorációja a betű és a sorokalkotta folt. A Szakkör szaktanfolyamának több hallgatója foglalkozott ezzel a témával s az eredmény teljesen kielégítő. Lapunk jelen számának mellékletei között több árjegyzékborítékot mutatunk be, melyeknél csekély mennyiségű díszítőanyagot kívül a betűvel igyekeztek elérni azt a kívánalmat, hogy az árjegyzék az, akinek küldik, ne dobja azonnal a papirkosárba, hanem megőrizze, vagy legalább is figyelemre méltassa és átlapozza. Egyébként azonban azt is hangsúlyoznunk kell, hogy nemcsak a fedőlapon kell kifogástalan nyomdatechnikai munkának lenni, hanem a belső oldalnak is s e tekintetben kell arra törekedni, hogy a szédésmunka modernebb beosztásu legyen.

Csodabogarak. Egy hatalmas teabehozatali részvénytársaság csomagolócédulája akadt kezünkbe. Szédéstechnikai szempontból ugyan semmi dicsérni valót

A tartalma ezen teacsomagnak szalgáljon-izlelítőül a majdnem legolcsobb minőségű 3 as száimi teaskanna vedjegyű tea Ceylon keveréknek és mivel a kisadagolás arrainyilag drágább, ajánlatos ha ar 50, 100 gros vagy még nagyobb csomagolásban szereztetik be. Igen futos aruban, hogy a bevásárlásnál állandóan a már beigarált legjobb minőségű „teaskanna vedjegyű” teát kérjük és utánzatot utantsunk vissza.

volna, ha tiszta, olvasható és hibánélküli magyar kéziratot adna nyomdába, mert amint a reprodukált címke szövegéből kivehető, a hibák csakis a rossz kézirat miatt jöttek létre. — Ismételjük, hogy nem várhatunk sajtóhibamentes nyomtatványt olyan kollégáktól, akiknek fogalmuk sincs a magyar helyesírásról

EINLADUNG!

Das Pflisvörösvarer Jugend verein
veranstaltet Samstag am 23-ten November
abend um 7 Uhr im STOKKER-ischen Gast-
haus sämtlichen lokallteten ihre dieses jährige

Tanc- unterhaltung

zu welcher wier Sie u weitle familie höflichst laden
der Aranssierungs
comité.

Entrée per paar 1 K 60 f.
Die musik wird der berühmte BALOGH LAJOS
veranstalten.

ban, stíláriis változtatások nélkül, összesen 35 bokros nyelv- és ortografiai hibát lelhetünk. Az illető városban pedig nem is olyan ritka a németül tudó ember, mert a legutolsó statisztikai kimutatás szerint a lakosság 15%-a német anyanyelvű s 66,8% pedig németül is tud beszélni. A nyomdász tehát nem igen hozhatja fel méntségül azt, hogy a megrendelő sem tudott németül, mert neki mégis módjában állott volna — a saját

érdekében is — a korrekturát hozzáértő emberrel, akit nem kellett volna lámpással keresni, átolvastatni.

Azbesztből készült formadeszka. A luzerni Roman Scherer-féle fabetűgyár részvénytársaság azbesztből készült formadeszkákat hozott forgalomba, melyeknek tartósságát a fadeszkák fölé helyezik. A nagy tartósság ellenére is az azbeszt-deszka ára elég mérsékelt. Hogy valamely új dologról meg lehessen állapítani, vajjon meg fog-e felelni, ahhoz természetesen előbb szükséges lenne azt kipróbálni.

A törtszámokról. Szinte csodálatos, hogy mily kevés fontosságot tulajdonítanak a törtszámok külsőjének még a legmodernebbül berendezett nyomdákban is. Akárhányszor láthatjuk, hogy például korvinszból vagy más kövér és félkövér írásfajból szedett művekben a szövegben előforduló törtszámokat a rendes antikvametszésű törtekből szedik össze. Ennek az a magyarázata, hogy a nyomdában csak az az egyféle törtszám áll a szedő rendelkezésére. Mennyivel szebb volna, ha a kövér írásból szedett szövegrészhez kövér, a félkövérhez félkövér, a keskenyhez keskeny és a kurzivhoz kurziv törtszámokat szedhetnénk fel! Különösen a kurzivból szedett nyomtatványnak a szépségét rontja le a szövegben előforduló antikva törtszám (például 65—67%, 10³/₄). Ha nagyobb betűfajokban fordul elő törtszám, akkor könnyen segíthetünk a bajon, mert — teszem azt — text félkövér romanához a címírás képének nagyságához mérten petit vagy nonpareille félkövér romana számokat szedhetünk össze törtszámnak. Egynehány betűöntőde már be is hozta azt az üdvös ujitást, hogy a kövér, félkövér, kurziv írásokhoz, egyáltalában mindenfajta íráshoz a hozzáálló törtszámokat is szállítja. Azért minden nyomda, amely sulyt helyez arra, hogy a szemnek tetszetős, korrekt munkát készítsen, jól teszi, ha újabb rendelkezésinél a törtszámokról sem feledkezik meg. H

NYOMTATÁSTECHNIKAI FELJEGYZÉSEK

Egyet-mást a fekete illusztrációs és dísznyomásu festékekről. Sokszor tapasztaltuk már, hogy a nyomdában előállított munkák legtöbbjénél, mint például folyóiratoknál, katalógusoknál és egyéb illusztrációs műveknél, dacára a szedés kiváló technikájának, hiányzik egy bizonyos előkelőség és csinoság, amelyek tulajdonképpen ilyféle nyomtatványoknál követelhetők. A nyomtatvány külső eleganciájához nemcsak a papírnak, hanem első sorban a nyomdai festékeknek jutott vezérszerep. Hiába a szedő minden ambíciója szépet és jót teremteni, mert abban a pillanatban, mikor alkotása nyomás alá kerül, a festék meg nem felelő kiválasztása a munka szépségéből sokat ronthat. Igaz, hogy nálunk vajmi keveset törődnek a festékek célszerű alkalmazásával, a fődolog: a forma ki legyen nyomva és — pontum. Mindennemű illusztrációs nyomtatvány, de különösen autotípiák, külön e célra gyártott illusztrációs festékekkel nyomandók. E festékek simulékony konzisztenciájuk következtében rendkívül könnyen tapadnak a papírra — legyen az króm- vagy kréta-papír — és már a legkisebb felhordásnál is a kép tiszta és egyenletes fedése érhető el. Elsőrendű munkákhoz, mint például műmellékletekhez, diszkiadásokhoz stb. különleges illusztrációs festékek, úgynevezett dísznyomásu festékek alkalmazandók. De itt már a papír is nagy szerepet játszik, mert ezek a festékek csakis egész sima felületű papírt tűnnek meg, mely már a legvékonyabb festék-reteget is felveszi, miáltal az autotípiák, még ha fém-

nyomáshoz hasonló hálózattal (raszter) bírnának is, élesen és tisztán kinyomhatók. Az illusztrációs festékek elég rövid idő alatt száradnak és így a nyomtatott ivekkel való továbbdolgozás minden akadály nélkül folytatható. Téves és vajmi nem nagy szak tudást árul el az az eljárás, amikor az illusztrációs festékek jóságáról és tartósságáról akarván meggyőződni, ezt az ujjkörömmel való lekoparás által akarják megállapítani. Ez festékeknél teljesen kizárt dolog, mert még a legfinomabbak sem bírnak ilyen „körömpróbának” elmentálni. Általánosan divatos manapság, hogy az illusztrációs festékeket más zsirtartalmú festékanyagokkal keverik — többnyire kék és ibolyaszínűvel — miáltal a duplatónusu festékekhez hasonló képet vélik elérni. Ez az eljárás semmiképp sem kívánatos, mert ezáltal a festék száradása még a legerősebb segédeszközök igénybevételével sem érhető el teljesen. Kevésbé enyvezett kromó- vagy krétapapiroknál különös figyelemmel kell lenni, mert nincs meg minden festéknek az a tulajdonsága, hogy tapadó-, illetve száradóképessége azokra hatással bírjon, miáltal a festék később róluk mint a por lemállik. Ily papírok nyomtatásához különleges festékek használandók. R.

A különleges offsetfestékekkel való nyomtatásnál különösen kell ügyelni arra, hogy a feladóhengerek a legnagyobb pontossággal legyenek beállítva, mert már a csak valamivel is magasabb vagy alacsonyabb beállítás zavart idéz elő a munkánál. De a jó gummiposztó és ennek szakszerű kezelése is főkélléke az offsetnyomtatásnak. Meg nem felelő gummiposztó és ennek, vagy a cinklemeznek szakszerűtlen kezelése is zavart okoz a rendes munkamenetben. A gummiposztó tisztítására, a feliben szeszből és feliben petróleumból (császárólaj) előállított folyadék igen jól bevált. A gummiposztó szárítását, illetve fényezését egy egyenlő részekből álló kénvirág- és talkum-porral érjük el. A festékekkel óvott helyek a lemosás után kidomborodnak és ez a lemezcserenél jellegzetessé válhatik. Ezen pedig úgy segítünk, hogy a részeket habkőliszttel ledörzsöljük. G.

Platina fedőfestékek használatáról. A fedőfestékek általában nehéz festékek, ennél fogva egyszerű nyomtatás által kielégítő eredményt még nem mutathatnak fel. Fedőfestékekkel előállítandó nyomtatványok kétszeri, sőt néha háromszori felülnyomtatást követelnek és csak úgy érvényesülhetnek, ha azokhoz erőteljes és tompa-élű betűfajokat, vagy disztitést alkalmazunk. A többszörös felülnyomtatás céljából leginkább a tégelysajtó felel meg. Főképp arra kell ügyelni, hogy a hengerek csak könnyen érintsék a formát, mert ezáltal a festék egyenletesen szétörzsolődik, ellenben mélyebben álló hengereknél a betű szélére is átragad, miáltal a nyomtatvány piszkolódását idézi elő. A fedőfestékekkel való nyomtatás bőséges festékfeladással történjen, persze itt is bizonyos határig, mert a tulságos feladás által a fedés nem sima, hanem foltos lesz. A felülnyomtatásnál az előző nyomás jól felszáradva legyen és ajánlatos a hengereket mindenkor tisztára lemosni. A festék higitására gyengébb kence használandó. R.

Duplatónusu vagy metatónfestékek. A metatónfestékeknek egy sajátságos vegyülete teszi azt, hogy egyszerű nyomás által kétféle szint eredményeznek. A sajátságosság ezeknél pedig az, hogy a második szín elérése céljából a kencét dolgozzák fel olyképen, hogy azt zsirtartalmú festékekkel festik, mely azután bármily tetszetős színű illusztrációs festék vegyüléséhez alkalmas. E festékeknek duplatónusa igen egyszerű módon keletkezik: az alapfesték a papír felületén visszamarad, míg a festett kence a papírba szívódik és azon egyenletesen megoszlik. Ezáltal a nyomtatvány kétszínű lesz és pedig az erősebb alapfesték mellett

még egy gyengéd tónusu mutatkozik, mely a festett kence által keletkezik. E festékekhez csakis jó, szívóképességű papír alkalmas, teljesen kiszáradt állapotban, mert nedves papírnál a zsiros festékanyag teljesen áthatol, miáltal a nyomtatvány használhatatlanná válik. E festékekkel előállított nyomtatványok csak nagyon nehezen száradnak, miért is tanácsos ezeket legalább is 3×24 óráig száraz helyen szétrakogatni. A metatónfestékek huzamosabb időig való használatnál, éppúgy, mint a másolófestékek, a hengeranyagba mélyen behatolnak s csak alapos mosás, vagy kencével való bedörzsölés után távolíthatók el. A duplatónusu festékek fényellenállóképessége nagyon korlátolt, miért is tanácsos ily nyomtatványokból csakis a szükséges mennyiséget előállítani, minthogy ilyféle nyomtatványok készletben tartásánál a színhatás igen gyorsan elenyészik. A festék higitásához sem petróleumot, sem kencét, olajat vagy vazelint nem szabad használni. R.

Ellenőrzőkészülék a hengerek állásának megvizsgálására. A berlini Mahlmann és Schmidt cég. nagyon figyelemreméltó technikai újítást bocsátott a piacra. Olyan mérőkészülekről van szó, mely pontosan ellenőrzi a gyorsajtógépek hengerének és nyomócilinderének állását. Minthogy a hengerek állásától sok függ az illusztráció- és többszínnyomásnál, ez a készülék jó szolgálatot tesz ezen a téren és a használatban lévő írásmagassága hengerfákat minden tekintetben felülmúlja. Az új mérőkészülékkel a hátulsó henger is megvizsgálható, mialatt az előző a helyén maradhat. A készülék ára 12 márka. h.

Fekete nyomás színes papíron. A mázolt és egyéb színes papírok nyomtatása megköveteli, hogy a papír színének megfelelően a festék kevertessék, mert a raktáron levő kész fekete festékek többnyire nem fednek teljesen, helyesen: nem mutatnak teljesen fedő fekete szint. Színes papírra, például a vörös különböző árnyalatainak nyomása esetén helyes, ha a feketehez 4—5 rész párisi kéket, 8 rész középerős és 2—3 rész gyenge kencét és kevés kopállakot adunk. Az áttetszősége még eltüntethetjük azáltal, ha a festékhez egy nem tulságosan nagy adag kremzi fehérét adunk, ügyelnünk kell azonban arra, hogy ezáltal a fekete festék ne váljék szürkévé. A sárga papírra való nyomásnál a festéket ismét másként kell kevernünk, mert sárga papírra való nyomásnál a fekete festéknek még szindusabbnak kell lennie, mint a vörösnél. Vegyünk 12 rész fekete és párisi kék festéket, ugyanazt a kence mennyiséget, mint a vörösnél, 2—3 rész kopállakot, egy kevés szikkatívet és aránylag megfelelő mennyiségű kremzi fehérét és a szükségletnek megfelelően vegyünk még gyenge kencét vagy lenolajat. Kék papírra való nyomás esetén a kék festék legyen a feketeivel szemben túlsúlyban, éppen ez a viszony áll fenn a zöld papírnál is. Kremzi fehérnek a festékhez való adása csakis világoskék papíron való nyomásnál ajánlatos, ha azonban a nyomásnál tulsok száradást tapasztalunk, néhány csepp terpentínoilajat csepegtessünk a festékező-készülékbe, amelyet jól belekeverünk a festékbe. Vazelin- vagy más zsirtartalmú anyagoknak a festékhez való adása kerülendő, mert ezek a festék fényét tompítják, míg más esetben nem teljesen kifogástalan minőségű vagyis kevésbé enyvezett színes papiroknál ezáltal a festék könnyen átüt. Nagy felületek nyomása esetén, amint ez például könyvborítékok nyomása esetén gyakran előfordul, szükségessé válik egy-egy felületnek kétszeri nyomása. Ilyenkor ne adjunk a festékhez az első nyomáskor szárítóanyagot, szikkatívet, mert ez esetben második nyomáskor kevés festéket vesz fel az első nyomat. A második nyomás eszközlésekor ellenben adhatunk megfelelően szikkatívet, miáltal a festék bizonyos fényt is nyer. N. I.

Lapunk jelen számának rövidebb közleményei a következők: *Szakoktatási hírek*: Körünk szaktanfolyamai. Szaktanfolyamunk nyomtatástechnikai előadássorozata. A tanoncok oktatása. A Szakkör temesvári szaktanfolyama. — *Beküldött nyomtatványok*: Az idei naptártermésről. — *Pályázati hírek*: Újévi üdvözlőlappályázatunk eredménye (1 melléklettel és 12 szöveg közé tördelt ábrával). — *A technika fejlődése*: Levélborítékot felvágó gép. Autotipie-Stereoe-eljárás. Kellőitőkészülék klisék részére. Galvanizáló eljárás új módja. — *Irodalom és szakirodalom*: Változások a magyar nyomdászati szakirodalomban. A Gépmeister. Diszító művészet. A tanoncnevelés. Tiefdruck. — *A papírszakmából*: A papír és a higiénia. A fiumei papírgyár üzemredukciója. Felbert Gyula. — *Rövid feljegyzések*: A budapesti lapok példányszáma 1848-ban. A Módlingi gyorsajtógyár fuzója. Halálozás. A m. kir. dohányjövődék. Az új ausztráliai és dán munkabérszabályzatok. Zárszámadások. Az ólomérgezés üzemi baleset. Karácsonyi ajándék. A sajtóhiba humora. Ertekés kínai könyvek. 140 éves angol ujság. A könyvgyűjtés mint üzlet. Könyvek javítása és tisztítása. Szaporodik a hajóújságok száma. Az angol munkaidő előnyei. Anglia két legnagyobb napilapja. — *Hivatalos közlemények*: Körünk jelmezestélye. A taggyűjtő agitáció eredményéről. Lapunk bekötési táblája. Választmányi ülés. Pénztári kimutatás. Tagsági forgalom. Leipzig. — *Mellékleteink bírálata*: Mult év december havi számunk mellékleteiről. — *Szerkesztőségi üzenetek*.

SZAKOKTATÁSI HIREK

Körünk szaktanfolyamai. Az előadások folytonosságát e hó folyamán meg kellett szakítanunk, amennyiben a január 17-iki előadást csak a III. csoportban tarthattuk meg s a 24-iki előadásokat mind el kellett halasztani a munkaközvetítő ügyében összehívott taggyűlések miatt. Az ezután következő előadásokat azonban okvetlenül meg kell tartanunk s úgy arra kérjük a tisztelt hallgatókat, hogy az előadásokon pontosan és okvetlenül megjelenni sziveskedjenek. A tanfolyam tantervében különben lényeges változásokat is eszközöltünk azért, mert eddig három vasárnapon nem tarthattunk előadásokat (a munkaközvetítő ügyében megtartott taggyűlések miatt) s így ha a tanterv szigorú betartásához ragaszkodnánk, akkor a tanfolyamot április közepénél is tovább kellene meghosszabbítani, már pedig tudjuk, hogy a tavaszi napokon a hallgatók nagy része kerüli az iskolát, viszont a tanterv összevonása sem volna célravezető, mert ezzel csak az eredményt tennék bizonytalanná, ami nem kívánatos. Ezért a tanfolyam vezetősége úgy határozott, hogy a február hó első három vasárnapján az előjegyzési lapok és esküvői meghívók tervezését fogja előadni *Kún Kornél* szaktárs, míg a tanfolyam többi előadását a linolemmentszés tanítására szánjuk. Ez utóbbi tanfolyami ciklusra új hallgatókat is felvesszünk. Előadó *Kún Kornél*, akinek *Butkovszky Bertalan* és *Wanko Vilmos* segédkeznek. A linolemmentszési tanfolyamra már most kell jelentkezni a tanfolyam helyiségében vasárnaponként délelőtt 9—12-ig.

A tanoncok oktatása. Mult év december havában a nyomdász-tanoncok között mozgalom indult meg oly célból, hogy a fiukat a „Szabadság” munkásképző-egyesület égisze alatt tömörítsék s a Szakkör, a Szakegyesület, a Természetbarátok Turistaegyesülete és a Nyomdászok Testező Egyesülete közreműködésével szakmai és általános irányu oktatásban, testgyakorlásban stb. részesítsék. Később különböző okoknál fogva úgy határoztak, hogy a Szakkör égisze alatt tömörülnek s hogy heti 20 fillér tagdíjat fizetnek, melyből 10 fillér a Szakkörnek jutna, aminek ellenében nekik a Grafikai Szemlé adná és szakmai oktatásban részesítené, míg a másik 10 fillért a más irányu működésre fordítanák. Erre az elhatározásra igen nagy számmal jelentkeztek a tanoncok felvételre; a Szakkör égisze alatt való tömörülés azonban még nem volt végrehajtható, mert ebben az irányban tárgyalások vannak folyamatban a „Szabadság”-gal s ezek még nem fejeztettek be, ami azonban egyáltalán nem képez akadályt, hogy a tanoncoknak a lapot ne adhassuk és részükre előadásokat ne rendezhessünk. Január 17-én és február 1-én délután lapunk szerkesztője kezdte meg előadássorozatát a szedéstechnikai stílusok fejlődése címen, mely előadást közel 100 tanuló hallgatta meg s nagy érdeklődéssel kísérte a példákkal dusan illusztrált szakelőadást.

A Szakkör temesvári szaktanfolyama befejeződött. A tantervet teljes egészében lebonyolították: a hallgatók kitartása és szorgalma mi kívánni valót sem hagyott hátra. A tanfolyam méltó befejezése volt a december hó 14-én rendezett tanfolyamzáró kiállítás, amelyen Temesvár város tanácsa részéről *Bellai József* tanácsnok úr, a kereskedelmi és iparkamara részéről pedig *Lendvay Jenő* titkár úr is megjelent s a tanfolyam eredménye felett örömeinek adott kifejezést annak hangsúlyozásával, hogy a város, illetőleg a kamara támogatására jövőben is számíthatnak a nyomdászok. A tanfolyam eredményét

egyébként a szakbizottság is bíralt tárgyává teszi, különösen abból a szempontból, hogy milyen mértékben vált be a fővárosi tanfolyam összevont tantervének vidéken való alkalmazása.

Szaktanfolyamunk nyomtatástechnikai előadássorozata — különböző okoknál fogva — egy rövid ideig szünetelt. Január 15, 22 és 29-én azonban három pompás és nagyon érdekes előadást tartott *Walter Ernő* úr, a Berger és Wirth festékgyár igazgatója a könyvnyomtató festékeiről. Ezekkel az előadásokkal kapcsolatban február hó 2-án a Berger és Wirth festékgyárat tekintették meg az érdeklődő szaktársak. Mindezekről lapunk legközelebbi számában hozunk részletes tudósítást.

BEKÜLDÖTT MUNKÁK

Az idei naptártermésről. Az elmúlt esztendő rossz gazdasági viszonyai — ugylátszik — az idei naptártermést is károsan befolyásolták. Az előző években mindig sokkal több naptár érkezett be lapunk szerkesztőségéhez, mint az idén. A beküldött anyag — melyben néhány ingyen naptárkönyv is szerepel — színvonala nem mutat nagyobb emelkedést a mult évivel szemben, aminek oka — mint fentebb már megjegyeztük — a rossz gazdasági konjunkturákban keresendő. Reméljük, hogy jövőben e tekintetben nem lesz okunk a panaszra. A beküldöttékről a következőkben számolunk be a t. olvasóknak: *Apostol-nyomda részvénytársaság heti tömbnaptára*: Hátlapjának és tömbfedelének dekorációja magyaros jellegű (*Mitrena Károly* munkája), de tulprimitív. A naptár szedése egyszerű tiszta munka, nyomtatás szempontjából a piros szín erőtlenségét kell kifogásolni. — *Az Aradi Közlöny naptára*: Vaskos kötet, amely szépirodalmi részen hivatalos címárt is tartalmaz, technikai kivitel tekintetében még sok kívánivalót hagy. Hirdetéseinek szedése részben jó. — *Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat falinaptára* a cég ismert szabadalmazott eljárása segítségével készült. Kár, hogy a középben elhelyezett szöveg betűje gyenge s az alsó reklámszöveg pedig az alap természetéhez viszonyítva szintén gyenge és nehezen olvasható. — *A Beit & Co. hamburgi festékgyár írómappája* ez idén is művészi külsőben jelent meg. A fedőlap kitűnően sikerült többszínnyomat, amely a cég nemű festékeinek szingazdagságáról tesz tanubizonyságot. — *A Berger & Wirth leipzig festékgyár* ez idén nem adott naptárt. Ehelyett ötletes és művészi rajzu *fries-szerű plakátokkal* kedveskedett üzletfeleinek. E plakátok a kö-, könyv- és hírlapnyomtatás, festékgyártás köréből merített — részint humoros — jeleneteket ábrázolnak s nagyon alkalmasak arra, hogy nyomdai helyiségek és irodák falait dekorálják velük. — *Fővárosi nyomda részvénytársaság heti tömbnaptára*: A hátlap és tömbfedél lila nyomatan jól hat a fehérbetűs cégnyomás, melynek diszkrét kísérő díszét arannyal nyomtatták. A tömb egyszerű kivitelű munka, de mégis csinosabb a gyári munkánál. — *Franklin-Társulat heti előjegyzési naptárának* hátlapja régibb stílusu virágdíszítménnyel van ékítve; a díszítmény fekete, fehér, kék és piros színben van nyomva. — *Gleitsmann E. T. festékgyárának* az újv alkalmából szétküldött *reklámplakátja* pompás kivitelű s a cég festékgyártmányainak kiválóságát hirdeti. — *Gottemayer Nándor könyvkötő műintézete* igen izléses kivitelű naptárt adott üzletfeleinek. A hátlap ugyszintén a tömb könyvtáblaszertü fedele fehér vászonnal van behuzva, amelyre — az egész felületre kiterjedően — magyaros ornamens nyomaltattott piros és zöld színben. A cég neve, évszám aranynyomásu. — *Grafikai intézet és számlakönyvek gyára részvénytársaság heti előjegyzési naptára*: Művészi rajz után készült litográfia a hátlapja, mely a naptár hatását nagyban emeli. E művészi hátlaphoz — sajnos — közepes kivitelű tömböt fűztek. — *Hegedűs és Sándor-cég (Debrecen) fali naptára* közismert gyári munka. Ugyancsak tömeggyártmány a *heti előjegyzési tömbnaptár* is, amelynek cégnyomása egyszerű. — *Hornyánszky Viktor könyvnyomdájának zsebnaptára* évek óta a naptártermés gyöngye, csemegéje. Ez évben valóban meglepő kivitelben került közre. Évek óta már megszoktuk, hogy e praktikus zsebnaptár dekoratív része grafikus rajzoló munkája; ez idén a fedél és belső címlap rajzán kívül más rajzolt dolgot nem találunk benne. A naptári rész teljesen öntödei anyagból van szedve s ez a — meglepetés. A szedés egyszerű, izléses és gondos munkára vall; nem ujszerű, de mégis modern beosztásu. A naptár, mely ez idén sárga finom bőrkötésben jelent meg, *Müller József Appenroth* terveit után készült. Színezése és nyomtatása kifogástalan. — *Hungária könyvnyomda és kiadóüzlet heti tömbnaptára* a cég készítménye. A tömb nagysága egyezik a hátlapével s így a cégnyomás a tömb fedőlapján van alkalmazva; egyszerű sorszedés. A naptár szedése is egyszerű s talán kifogásolható, hogy a napokra vonatkozó szöveg és sorszám a lap jobboldalán, az előjegyzésre szánt hely pedig a baloldalán van. A fordítottja — ha megszokottabb is — mindenesetre logikusabb elrendezés lett volna. — *Jahrbuch des Politisches Volksblatt 1914*. Ajándéknapár s ezért kissé meg-

lepett a gondos munkára valló előállítás, ami szokatlan az ilyen ingyenmunkánál. Hirdetéseinek nagy része szintén öleletes kivitelű. Nyomatás tekintetében is csak jót mondhatunk a naptárról. — *J. G. Scheller & Giesecke Leipzig betűöntőde fali naptára* betűöntődei anyag felhasználásával állítottak elő. A kétoldalas naptár felső részén minden hónapnak megfelelő naptárvignetták alkalmaztak, ezek alatt nyert helyet a naptári rész, amelynek végében a cég és legalul az állatkör jelei és az évszám alkalmaztak. Az egész munka a cég szép, tiszta metszésű új Schneider-Schwabacher betűjéből szedették. Színezése és nyomása kitűnő. — *Keitész József könyvnyomdájának heti előjegyzési naptárának* hátlapja Helbing Ferenc iparművészeti iskolai tanár munkájának reprodukciója. A tömb egyes lapjai félhónapra szólnak. — *Klein Ferenc és társa könyvkötészet heti előjegyzési naptára.* A tábla sárga selyemvásznon bevonatú s egyszerű veteltbetűs cégnyomás fekete. A díszítésként alkalmazott rovátkás vonal és emblém vörös nyomása nem elég tiszta. A naptár tömbje köznapi munka. — *Láng József könyvnyomdájának (Nagyvárad) heti előjegyzési és fali naptára* gyári munka. — *Lévai Márton könyvnyomda (Nagyvárad) heti előjegyzési naptára.* Litográfiai munka, rajza elég jól sikerült s színezése, nyomása is jó. A tömb közepes kivitelű. — *Markovits és Garai kö- és könyvnyomda heti előjegyzési naptárának* táblája és tömbfedőlapja ugyanaz, mint a tavalyi. A tömb szedés munkája egyszerű és izléses, nyomtatása jó. — *A Pesti könyvnyomda Rt. naptára* ezilén nem a megszokott formában jelent meg. Sokkal kisebb az eddigiekénél; hátlapja rajzolt s erre egy napi és egy heti tömbnaptár van erősítve. E két tömb silány gyári munka. — *Rigler József Ede papírneműgyár Rt. fali dísznaptára* zsinórral összefűzött négy lapból áll. Litográfiai munka, művészes kivitel. A naptári rész felett az egyes évszakokat jelképező tájképek láthatók, míg a cégnyomás és reklámszöveg alul nyert elhelyezést. Kár, hogy a naptári rész szövege nagyon tisztátalan nyomásu, aminek oka az átnyomáshoz használt levonatok fogyatékoságában rejlik. — *Világosság könyvnyomda Rt. heti előjegyzési naptára* lényegében ugyanaz, mint a tavalyi. A tömb fedőlapja kifogástalan munka. (Lapunk múltévi decemberi számához volt mellékelve; bírálatát lásd jelen számunk „Mellékleteink bírálatá” című rovatában.) — Nagy áldozatkészségről tanuskodik *Weisz Márton könyvnyomda fali naptára*, amely teljesen a cég munkája. A keret és a közepén elhelyezett városligeti Anonymus-szobor — úgy látszik — elég jól sikerült linoleum-metszet. A naptári rész csak annyiban kifogásolható, hogy a betű tulksiny (petit); a cégnyomás fent alkalmaztatott a többszínű lánkjéprészlet felett. — *Wadianer F. és Fiai heti előjegyzési naptára.* Táblájának rajza csinos és hatásos; a cég blockbetűből van szedve s árnyékoltan nyomtatott (fekete nyomásra fehér nyomás 2 pontnyi eltolással). A heti tömb köznapi kivitelű; fedőlapja a hátlapnak megfelelőleg van tervezve. Az itt alkalmazott évszám „9” számjegye azonban — a dekoratív hatás kedvéért — ki van forgatva jellegzetes formájából, ami hiba. Ugy a hát-, mint a fedőlap nyomtatása dicséretes munka.

A TECHNIKA FEJLŐDÉSE

Levélbortítékot felvágó gép. Egy német mérnök egy olyan gépet szerkesztett, amelynek forgatható dobjába bedobjuk a leveleket és a dobot egyszer körülforjatjuk s akkor a levelek felvágva hullnak az asztalra. Nagy vállalatoknál, szerkesztőségekben igen sok időt lehet vele megtakarítani, amennyiben kezelése igen egyszerű, munkája pedig tömeges. St.

Autotypie-Stereo-eljárás. Egy berni cég Autotypie-Stereo-eljárás elnevezés alatt egy tömöntőkészüléket hozott forgalomba, amelynek segítségével a legfinomabb autotypia-, valamint három- és négyzsinnyomó klisékről stb. a rendes tömöntéshez hasonló rövid idő alatt öntvények készíthetők. A készüléket a gyakorlatban kipróbálták s az eredményeket teljesen kielégítőeknek mondhatják. A tömöntésnél egy külön e célra készített anyalemez alkalmaztatik, amely egy a cég által szerkesztett préselő és szárító préssel munkáltatik meg. A préselő lemezek együttesen és egyenként is gőzzel fűthetők és a forma körülbelül 5 percig marad nyomás alatt. Egy hatásos szívókészülék a száradást különösen gyorsítja, úgy hogy a formáról leemelt anyalemez rögtön öntésre használható. Az öntés előtt való talkumozás teljesen felesleges, sőt annak alkalmazása káros s az anyalemez kirakása csakis nagyon mély vagy széles felületknél szükséges. Az anyalemez

több öntés dacára megtartja eredeti nagyságát, vagyis az öntés következtében nem zsugorodik össze. A lemez kikészítése után két percre a rézfürdőbe kerül s az arról nyomandó mennyiséghez alkalmazva, husz vagy harminc percig az ugynevezett keményítő fürdőbe helyeztetik. Teljesen mellékes körülmény az, hogy az öntvények vízszintesek-e vagy gömbölyűek. Ugy mondják, hogy az ily uton előállított öntvényekről több mint százezer kifogástalan nyomás állítható elő. A cég által forgalomba hozott Rapid öntőkészülék alkalmazása esetén az öntvény kidolgozása teljesen feleslegessé válik, mert a lemezek mind a négy oldalon fazettálva kerülnek ki az öntőkészülékből.

Kellősítőkészülék klisék részére. Egy nürnbergi cég egy klisé-kellősítő-készüléket hozott forgalomba, amely közép- és nagy-nyomdáknak gazdaságos szolgálatokat tehet. A klisék fája tudvalevőleg a legtöbb esetben nem megfelelő, amennyiben néha üresek, meggörbültek, nem derékszögűek s még a legkisebb hiba az, ha alacsonyak vagy magasak, amiért is ezeknek megfelelő kellősítése egy a szedőnek, mint a nyomónak sok munkát okozhat. Sok munkát és fáradságot okoz nagy kliséknek nyomás előtti kellősítése is, amely nehezség még fokozódik azáltal, ha a klisék sik voltát kell megigazítani, különösen ha a nyomdának nem áll megfelelő eszköz a rendelkezésére. A cég által forgalomba hozott kellősítőkészülék segítségével a magas klisék megfelelő betümagasságra gyalultatnak, ha pedig alacsonyok, bizonyos massa felhordásával emelhetnek a szükséges magasságra. Ennek következménye azután, hogy a klisé minden tekintetben egyformán nyugszik az alapon, amiáltal a spiszelés és maszatolódás elkerültek s az egyenetlenség is könnyebb a munka a klisé egyenlő nyomása folytán. Az előnyök tehát abban állapíthatók meg, hogy könnyebb az egyenetlés, a továbbnyomás a spiszek megelőzése folytán nyugodtabb s mindez időmegtakarítást jelent. A készülék kezelése állítólag nagyon egyszerű s a legrövidebb idő alatt elsajátítható.

Galvanizáló eljárás új módja. Két olasz vegyész galvanizáló eljárást talált fel, amely az eddigi eljárással szemben — elterjedt hírek szerint — jelentékeny haladást jelent. Az eljárás alkalmas mindennemű anyagoknak meglehetősen vastag ezüstréteg vagy ehhez hasonló nemesfémötvözetrel való ellátására. A galvanréteg annyira egyesül a galvanizált anyaggal, hogy attól el nem választható. A galvanréteg olyan vastag lehet, hogy vésésre alkalmassá tehető, amiért is az angol hatóságok már ma hajlandóknak nyilatkoztak az ily módon ezüsttel bevont tárgyakat fémjelzetelni. Az eljárás elektromosság segítségével vihető keresztül s a további kísérletek szerint galvanizálásra nikkal, ón és cadmium is alkalmas. Ugy írják, hogy ennek az eljárásnak mindazon iparokban, amelyekben a galvanizálást használják, jelentős szerep fog jutni.

PÁLYÁZATI HIREK

Ujévi üdvözlőlapp-pályázatunk eredménye. A Szakkör válaszmánya — amint azt lapunk olvasói minden bizonnyal tudják — megbizta a szakbizottságot, hogy a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez beérkező ujévi üdvözlőlappokat bírálat tárgyává tegye és a legjobbaknak szedőit, illetve nyomóit kisebb-nagyobb jutalomdíjakban részesítse. Erre a célra körülbelül 70 koronát bocsátott a szakbizottság rendelkezésére. A szakbizottság e megbízás alapján az erre vonatkozó hirdetést lapunkban közölte s ennek hatása alatt igen sok pályamunka érkezett be úgy a fővárosi, mint a vidéki szaktársaktól. Az ujévi üdvözlőlappok bírálatát e helyütt közöljük, egyszersmind azonban azokról az üdvözlőlappokról is megemlékezünk, melyek a pályázaton nem vettek részt. A beérkezett 124 ujévi üdvözlőlappból általánosságban azt jegyezhetjük meg, hogy a készítő legelőbbje az egyszerűsége törekedett s csak így magyarázhatjuk meg azt, miszerint az idei ujévillap-teremtés az előző éviéknél sokkal nivósabb, különösen a vidéki szaktársak lapjairól olvasható le az a tény, hogy a lapunk által hirdetett eszmék, melyek a szedéstechnika egyszerűsítését célozzák, jó talajra találtak s hogy a vidéki szaktársak nagyrésze legelőbbje az egyszerű sorszedéssel igyekezett a feladatot megoldani. E haladásnak mindenesetre örülünk s ennek láttára mindjobban érlelődik meg bennünk az a hit, hogy az újabb szedéstechnikai irányelvek tekintetében a helyes útra tértünk s hogy elkövetkezik az az idő, amikor a vidéki nyomtatványok között a szedéstechnika szempontjából kifogásolható sajtótermékek száma a minimálisra csökken. Szedéstechnika szempontjából tehát akad elegendő munka, amelyet jutalmazásra érdemesnek talált a szakbizottság, ezzel szemben azonban nyomtatástechnikai szempontból csak nagyon kevés munka jöhetett számításba, nem mintha az üdvözlőlappok nyomtatása a legnagyobb mértékben kifogásolandó lett volna, hanem azon oknál fogva, hogy a munkák igen nagy része — s éppen a legérdemesebbek — csak részben lett nyomtatás útján a papírra rögzítve, rendszeren csak az alapszín, míg a dekoráló színek kézzel festettek. Több olyan

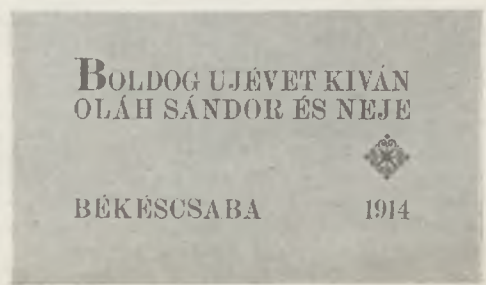
üdvözlőlap is beküldetett, melyek kizárólag kézzel irattak és diszítottak; ezeket a jutalmazásnál természetesen figyelmen kívül kellett hagyni. Az egyes üdvözlőlapokra megjegyzéseink a következők: *Apostol-nyomda, Budapest*: Egyszerű sorok tapétaszzerű diszítéssel. Jó hatású munka. — *Bajzáth I. Sándor, Mezőtur*: Jó munka, de ennél sokkal jobbat, eredetibbet is láttunk már Bajzáth kollégától. — *Bezdány Ferenc, Kassa*: Szép kivitelű amatőrmunka; mint újví üdvözlőlap számításhoz nem jöhet. — *Biró és Schwarcz-nyomda újví lapja*: Ujszerűbb, ötletes megoldás. Kár, hogy a papír nagyon durva, amely körülmény a nyugodt hatást károsan befolyásolja. — *Biró Miklós, Budapest*: Amerikai szedésmodorban készült munka. Kifogástalan, mindannak dacára, hogy sokaknak talán szokatlan a szavak tulerős ritkítása. Színezése jó. — *Bodensteiner Béla, Debrecen*: Egyike a jó vidéki munkáknak; kár, hogy a név három betűjét átvitték a másik sorba, amit úgy kellett volna elkerülni, hogy az

zöld, barna) tulkomor, a nagy fehér virágok bántó hatásuak, ennek enyhítése céljából nem ártott volna fehér papír helyett valami szürkét használni. — *Heimler Kálmán, Budapest*: Egyszerű munka jó sorokkal; a keret-sarok rossz, amin pedig könnyen lehetett volna segíteni. — *Hock Károly, Budapest*: Az óriási nagy, cicerós vonalokból összeszedett H betű megoldása nem a legjobb. Egyébként pedig a szedés sincs a papír síkjába jól beállítva. Nyomatása tiszta. — *Hofbauer Rudolf, Sopron*: Modern szedés-megoldás. Kifogásolható, hogy a műtyürke nem a léniához lett alkalmazva. — *Hoffmann és Kronovitz-nyomda személyzete, Debrecen*: Elég jó sorainak hatását alaposan lerontja a H betűből „kinövő” diszítés; ezt és az alul papirossal nyomtatott pontokat bátran el lehetett volna hagyni. — *Jánosi Péter, Budapest*: Tuldiszított munka; színezése a mézeskalácsok színeire emlékeztetnek. — *Johann Pabst, Wien*: Művészi rajz. — *Jóó Gyula, Debrecen*: Kétféle megoldása

LAPUNK ÚJÉVI ÜDVÖZLŐLAP-PÁLYÁZATÁRA BEKÜLDÖTT ÉS DIJAZOTT MUNKÁK

ROMBERGER TIVADAR
B. U. É. K.
1914
JANUÁR
1

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN
OLÁH SÁNDOR ÉS NEJE

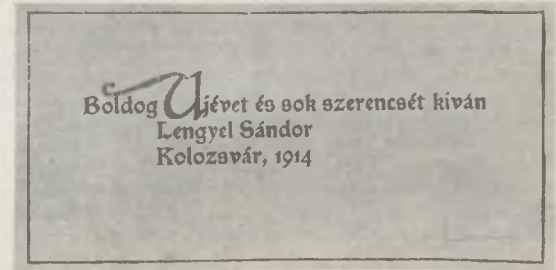
BÉKÉSCSABA 1914

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN
CSORBA KÁLMÁN
BÉKÉSCSABA
1914

BÜK
SÁNDOR
1914

Boldog Újévet és sok szerencsét kíván
Lengyel Sándor
Kolozsvár, 1914

Romberger Tivadar lapja (4 koronával díjazva): Fehér rajzpapíron a szöveg fekete, kivéve az évszámot, mely pirosszínű. — *Csorba Kálmán lapja* (5 koronával díjazva): Szöveg kék, vonal és monogram aranszínű, a papír fehér. — *Lengyel Sándor lapja* (10 koronával díjazva): Szöveg fekete, iniciálé és keret aranszínű, papír fehér. — *Schmidt János lapja* (4 koronával díjazva): Szöveg fekete szövegnyomás, iniciálé piros, virágok sárgák, levelek zöldek. Papír színe fehér. *Oláh Sándor lapja* (5 koronával díjazva): Sárgás papíron fekete szövegnyomás, iniciálé piros.

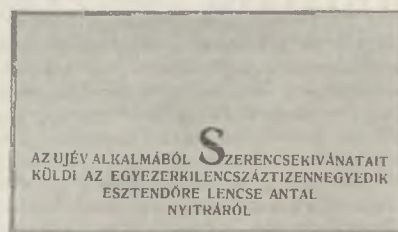
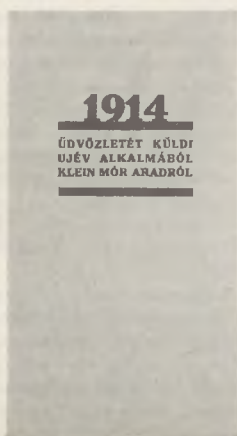
első sorból a „sok” szót kihagyva, az évszámot ebbe a sorba szedik, ezáltal a név három betűje belefért volna a második sorba, míg a harmadik sort „Debrecenben” módosítással kellett volna tele sorrá szedni. — *Bréja Bertalan, Budapest*: Jó hatású munka, kifogásolandó az évszám, mely a leghatározottabban 1194-et mutat. — *Csomasz Géza, Budapest*: Kilenc lappal pályázott. A kézzel írottak egyike-másika jó, bár egyik sem eredeti ötletű munka. Ugyanez áll a szedett lapokra is. Beküldő elég jól kezeli a betűvető-eszközt, nem ártana, ha a megszokottól eltérő megoldású munkákkal próbálkozna. — *Csorba Kálmán, Békéscsaba*: Az egyszerű, tölcseralaku szedett sorok felett alkalmazott monogramszerű diszítés jó hatású, nyomtatása jó. — *Czócsa János, Mezőtur*: Régies szedésirányú munka; a léniák a finom metszésű betűkhöz képest tulvastagok. — *Deák Alajos, Szombathely*: Egyszerű kivitel; a léniákból szedett oldalkazetták feleslegesek. A vignetta nem alkalmas ehhez a kompozícióhoz, mert csonka. — *Dukay Károly, Budapest*: Izléses, jó hatású üdvözlőlap. — *Fekete Béla, Budapest*: Egészben rajzolt, ujszerű, de nem tetszetős munka. — *Fekete Géza, Budapest*: Rajzolt munka; az ily kivitelű munkák között a legcsinosabb. Kár, hogy a monogram F betűje nincs jobban kidomborítva. — *Földes Imre festőművész, Budapest*: Művészi képre valló, ötletes, szép munka. — *Geiger Lipót*: Régen szoktak úgy szedni, hogy minden szót külön kazettába zártak, ma már más divat járja s ezért nyomtatékosan ajánljuk a beküldőnek az új szaklapok lapozgatását. — *Graphischer Klub, Jägerndorf*: Modern megoldású munka, melynek nyomtatása is kitűnő. — *Grosz és Kallós cég, Budapest*: Külföldön készült lap; egyszerű sorai és diszítése, pompás nyomása sikerült munkává avatták. — *Halász Ferdinánd, Budapest*: Az eszme jó. A rajz is, de színezése (fekete,

lappal pályázott, mind a kettő elég jó. — *Kallós Ödön, Budapest*: Külföldi munka; szedésben gyenge, nyomtatás, színezés tekintetében elsőrendű. — *Katona Gyula, Debrecen*: Sorok kifogástalanok, de az azokhoz kombinált iniciálé kissé brutális hatású. — *Kaufmann M., Szekszárd*: A lap folthatás tekintetében kifogásolandó. Sokkal jobb lett volna, ha a szöveg és évszám közötti diszt elhagyja s az egész szöveget alul a sarokban csoportosítja; ez esetben a diszítésül alkalmazott ékezzettel is jobb hatást ért volna el. Nyomatás, színezés jó. — *Keresztessy-Dózsa, Debrecen*: Egyszerű, régibb stílusú munka, jól megszedett sorokkal. Jobb lett volna a margót két-két ciceróval kisebbre venni. — *Klein Mór, Arad*: Négyféle megoldású üdvözlőlapot készített. A szövegsorok szédése azonos, a sorok térbeállítás, a BUÉK és az évszám, valamint a diszítés tekintetében vannak eltérések. Mind a négy megoldás jó. A legjobb az, amelyiknek dekorációját egyszerű lénia és az évszám képezik. Nyomatásuk jó. — *Klucsics Dezső, Mindszent*: Szédője modern megoldásra törekedett, nyilvánvaló azonban, hogy az alapelvekkel még nem jött tisztába. E megoldásnál az évszámot a léniához kellett volna állítani s a zöld vignetta elmaradhatott volna. Nyomása jó. — *Kömüves József, Győr*: Kedves hatású dolog, kár, hogy a szavak közötti beosztás indokolatlanul nagy. — *Iff. Köpf Alajos*: Fekete papíron fehér és arany nyomás. Újví kártyának nagyon gyászos. — *Krausz Jenő, Budapest*: E lapon tul-sok a lénia s a szöveg nagyon szét van tagolva; a negyedik szín (halvány-sárga) teljesen felesleges, nem emeli a hatást, mert alig látszik s ezért nem is ront. — *Kun Mihály, Budapest*: Ez évben szedett újví lapja van Kun szaktársnak. Egyszerű munka; a bronznyomásra való rányomás azonban rossz hatású. — *Lackebach Artur, Budapest*: Bécsben nagyon kedvelik ezt a stílust. Jó

hatású munka, szép nyomással. — *Lammer Árpád, Budapest*: Szövege préslevonat, díszítése kézifestés, ami persze ront az összehatáson. Rendes kivitel esetén bizonyny egyiké lett volna a legjobbaknak. — *Lang Simon, Temesvár*: Egyszerű munka; a második szín élénkebb is lehetett volna. — *Laupál Antal, Gyoma*: Szedése kifogástalan. A fekete színű nyomtatás is pompás; a többi szín kézi festés. — *Lencse Antal, Nyitra*: Három ujévi lapja közül az „S” iniciális a legjobb. Az arcképes ujévi lap is jó, de léniadiszítése nem indokolt és már nagyon elcsépelet. A harmadik megoldásnál a nevet körül foglalo kazetta ugyancsak indokolatlanul van alkalmazva. — *Lefkovits Ármin, Arad*: Szedése régi irányu; nyomtatása azonban kifogástalan. — *Lengyel Sándor, Kolozsvár*: Egyszerű, de mégis csinos, hatásos munka. — *Lukács Géza és József, Budapest*: A súlyos felső sorcsoporttal szemben az alsó rész tulgyenge, ennek erősítése céljából inkább alul kellett volna

papirja tulsötét s ennél fogva a szöveg nem érvényesülhet. A nyomás jó. — *Oszter Lajos*: Esméje jó, kivitele annál rosszabb. — *Preller János, Budapest*: Szedése jó, az O betű helyett inkább valami ornamentalsdarabot kellett volna alkalmazni díszítés céljára. — *Romberger Tivadar, Budapest*: Egyszerű sorai kitűnően hatnak. — *Rosenfeld és Társa, Debrecen*: Egyszerű megoldású munka, melynek színezése tulkomor. — *Sarlós Lajos, Budapest*: Egyszerű sorokkal is jobb hatást ért el a szedő, mint sok más, aki a díszítéssel nem nagyon takarékoskodott. — *Schmaldienst József, Sopron*: Egyszerű, izléses munka. — *Schmidt János, Budapest*: Az erős foltu díszítés mellett a hajszálvékony vonalu betűk jól hatnak. — *Somogyi Pál, Szeged*: Egy melléklet után készült munka, amelyen a díszítés s a szöveg alkalmazási módja jó. Nyomás jó. — *Spitz Adolf, Budapest*: A tőle megszokott modorban és precíz, lelkiismeretes kivitelben készült jó hatású munka; nyomása jó.

LAPUNK UJÉVI ÜDVÖZLŐLAP-PÁLYÁZATÁRA BEKÜLDÖTT ÉS DIJAZOTT MUNKÁK

Dukay Károly lapja (10 koronával díjazva): zöldesszürke papír, keret, rajz és szöveg sötétszürke, virágok és levelek arany- és élénkzöld-színűek. — *Klein Mór lapja* (10 koronával díjazva): fehér papíron a sorok feketével, a vonalak és évszám pirossal nyomatottak. — *Spitz Adolf lapja* (4 koronával díjazva): kékes papír, léniák és pontok vörösszínűek, szöveg kék. — *Fekete Géza lapja* (5 koronával díjazva): A papír és a monogram fekete, konturvonalak arany, virágok és levelek élénkzöld, piros- és kékszínűek. — *Steinherz Miklós lapja* (5 koronával díjazva): Szöveg fekete, vonalak pirosak, papír fehér. — *Körmöcs József lapja* (3 koronával díjazva): Sárgás papíron a keret piros, a szöveg sötétbarna. — *Lencse Antal lapja* (4 koronával díjazva): Szöveg fekete, keretvonal kék, papír rózsaszínű.

valami vignettát alkalmazni. Az évszám alatt alkalmazott bronznyomású disz zavar. — *Magyar Nyomdászati, Budapest*: (Dukay Károly munkája.) Ügyes eszme, hibáztatandó, hogy a betű ugy a papír színéhez, mint a vignetta rajzához képest tulgyenge. — *Maklári János, Szatmárnémeti*: Beküldőnek melegen ajánljuk a szaklapok mellékleteinek tanulmányozását. Még sokat kell tanulnia, de ez ne riassza vissza az önképzéstől. Egyébként e munkája nem rossz, de vannak apróbb hibái, amelyeket a mai irányzatban tisztában levő szedőnek nem szabad elkövetni. — *Mesterházy Sándor, Budapest*: Kézzel írott munka; kár volt az L betű formáját annyira elcsépelet. — *Müller Antal, Mohács*: Szedője nincs eléggé tisztában az ujabban divó mütyürke alkalmazási módjaival és az oldal- és választó-léniák helyes alkalmazásával. Ajánljuk, hogy e szempontból lapunk mellékleteit figyelje meg. — *Németh István ujévi lapján* — mely máskülönbén jó hatású munka — rettetenes idegenül hatnak a gótikus „Kanzlei“-betűk. — *Oláh Sándor Békéscsabáról* beküldte a saját, valamint az általa szedett dr. Wértés, dr. Szamek, Beszanszky, Csenterits, Jeszenszki, Gurzó, Autogarage, Grigolon és Tevan-féle ujévi lapokat. Saját lapja a legcsinosabb; a többi is jó munka. A Tevan-cég üdvözlőlapjának

— *Steinherz Miklós, Budapest*: A mindennapitól eltérő szedés-munka. Csinos, jó hatású ujévi lap. — *Strébely Gusztáv, Debrecen*: A sorokalkotta folt jó, a díszítést azonban másképp kellett volna alkalmazni és pedig az egész lapot kellett volna bekeríteni, hogy a sorokat összetartsa valami; az évszám és alsó szöveg közötti sűrű vonalas diszt pedig ugyancsak egyszerű vonal-kerettel kellett volna helyettesíteni s az emblémet ennek felső részébe állítani. — *Strébely másik ujévi üdvözlőlapján* nagyon szokatlanul hat a banális „T. Cim“ megszólítás, nem szólva arról, hogy a T 20 ciceró magas; egyébként furcsa kifejezés a „legmélyebb szerencsekivánat“ is. — *Szabó Elek, Budapest*: Sorai erőszakoltak; ilyen kövér betűből szedett soroknak nem szép s bántóan hat, ha három szóelválasztást követnek el. — *Szabó István, Budapest*: Merészeknek nem mondható, mert a Royal Orfeum plakátjainál már megszoktuk, hogy a kezdőbetűt külön sornak veszik, ebből azonban nem következnek, hogy ez tipografiaiilag helyes volna. Egyébként e lap hatása nagyon jó. — *Toplánszky Béla, Budapest*: Az egyszerű sorokat tulsok díszítés veszi körül. Az ilyen dekorálási megoldásnál mindenesetre arra kellett volna törekedni, hogy az ornamentika mellett a szöveg is érvényesüljön

Ezt szem elől tévesztette a szedő. A lap nyomtatása kifogástalan. — *Varga Béla, Gyoma*: Egyszerű, megszokott szedés munka, tiszta nyomás. — *Varga Miksa, Gyoma*: Eredetiségre való törekvést árul el a munka, melynek legnagyobb hibája, hogy a sötétszürke alapra valami világosbarna színnel nyomtatták a nevet, miáltal a sorok foltja is megbontott s emellett a név olvashatatlanná is vált. — *Veszkán János, Budapest*: Elég jó hatása, szolid munka. A tépelt szélű merített papíron rosszul hat a léniakeret. — *Wanko Vilmos, Budapest*. (Szedte: Szabó István): Izléses, diszkrét hatása munka. Kár, hogy a „Buék” szó a névvel foltban gyengébb. — *Weisz Mór, Budapest*: Szövegsorok jók; a megszakított zöldszinű léniák azonban rontják az összhatást. — *Werner Sándor, Sopron*: Sorelhelyezése ujszerű; mégis vannak apróbb technikai hibái; így az évszámot is közelebb kellett volna hozni a fősorokhoz, a vignettát pedig szintén feljebb kellett volna állítani. — *Wottitz Vilmos, Budapest*: Kész blankolapokra nyomott újvívi lap. — *Zsitvay F. Lajos, Sopron*: Háromféle megoldású újvívi lapot készített; mind a három közepes munka. Szükséges megjegyezni, hogy a sorszedés mindegyiknél jó, de a diszítés nem ujszerű. Modernségre valló törekvést csak az óravignettával diszített munkán fedezhetünk fel. — A szakbizottság a bírálat alapján a következő szaktársakat tartotta érdemeseknek a jutalmazásra: *a csak betűöntődei anyagból készített üdvözlőlapokért* 10 koronával: *Biró Miklós*; 5 koronával: *Steinherz Miklós*; 4—4 koronával: *Romberger Tivadar* és *Spitz Adolf* szaktársakat. *Rajzzal kombinált szedésű lapokért*: 10 koronával: *Dukay Károlyt*; 5 koronával: *Szabó István* (Bíró és Schwarz-nyomda üdvözlőlapjairól). *A rajzolt üdvözlőlapokért* 5 koronával: *Fekete Géza*; 4 koronával: *Schmidt János* szaktársat. Nyomatásért a következő szaktársaknak ítelt meg a bizottság 5—5 koronát: *Lackenbach Artúr*nak a saját és *Kruchió István*nak Toplánszky Béla üdvözlőlapjának nyomtatásáért. A vidéki üdvözlőlapok szedői közül a következőknek ítelt meg jutalomdíjakat: *Klein Mór*nak (Arad) 10 koronát, *Oláh Sándornak* (Békéscsaba) 5 koronát, *Lencse Antal*nak (Nyitra) 4 koronát, *Kömüves József*nek (Győr) 3 koronát. E szaktársak üdvözlőlapjai csak betűöntődei anyagból voltak előállítva, a rajzzal kombinált lapok szedői közül *Lengyel Sándort* (Kolosvár) 10 koronával, *Buday Jánost* (Békéscsaba) Csorba Kálmán lapjairól 5 koronával jutalmazta a szakbizottság. Nyomatásért a következő két vidéki gépmesterszaktárs kapott jutalmat: *a Lefkowitz-féle aradi üdvözlőlap nyomója* 5 koronát, *Udvardy Károly* (Szekszárd) a Kaufmann-féle lap nyomásáért.

IRODALOM ÉS SZAKIRODALOM

Változások a magyar nyomdászati szakirodalomban. A Grafikus Művezetők Egyesületének hivatalos közlönye a *Magyar Nyomdászati* ez év elejétől kezdve lényeges változáson ment át, amennyiben ezentúl havonta kétszer fog megjelenni s elsősorban a művezetők érdekeit fogja szolgálni. Ennek az átalakulásnak következtében a Grafikai Szemle jelenleg az egyedüli szaklap, mely kizárólag a grafikai iparágak technikai fejlesztésével és szakmai oktatással foglalkozik. — A Vidéki Nyomdatulajdonosok Országos Szövetségének hivatalos közlönye a *Nyomdaipar Magyarországon* ez év elejétől „*Nyomdaipar*” cím alatt jelenik meg. E lap eddigi főszerkesztője Somos Árpád megvált eme tisztségétől. Helyét Erdei Lajos tölti be.

„A Gépmester.” Ezt a címet viseli a Gépmesterkör szakfolyóirata, mely — egyelőre — háromhavonként fog megjelenni s kizárólag nyomtatástechnikai kérdésekkel fog foglalkozni. A lapot egy szerkesztőbizottság szerkeszti. Az első szám január hó elején jelent meg és tartalmas. Az új lapot a Világosság könyvnyomda nyomtatja, technikai kivitele egyszerű és szép. — Pár nappal lapunk szerkesztőségéi zárata előtt a Typographia is megemlékezett az új lapról s ismertetése után megjegyezte, hogy jobb szerette volna látni, ha a Gépmesterkör a Grafikai Szemle mellékleteként adja ki, mert az erőnek egyesítésében s nem a szétforgácsolódásában lát erőt. Félreértések elkerülése végett kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy a *Szakkör* és a *Grafikai Szemle* szerkesztősége semmiféle ingerenciát nem gyakorolt arra, hogy ez a megjegyzés megjelent. Tehát azok a gépmester szaktársak, akik ezt gondolták: nagyon tévedtek. Megengedjük azonban azt, hogy a Typographiában megjelent közlemény írója talán tudott arról (és talán éppen ezért írta meg fenti véleményét), hogy lapunk szerkesztője ezeltől 3 évvel — 1911 február vagy március havában — a Gépmesterkör pénztárosának szóbeli említést tett arról, hogy hajlandó volna a Grafikai Szemle nyomtatástechnikai részét esetleg a Gépmesterkör megbízottjának közreműködésével 4 oldal terjedelemben bővíteni olyan technikai beosztással, hogy annak egyszerű tovább nyomtatásával a Gépmesterkörnek módjában volna csekély áldozat ellenében ama tagjainak is lapot adni, akik a Szakkörnek nem tagjai.

„Diszitő Művészet.” Ez év elején e címen új iparművészeti lap jelent meg az Iparművészeti Iskola kiadásában. Felelős szerkesztője Czákó Elemér dr., az Iparművészeti Iskola igazgatója, akinek mint főszerkesztőnek Muhits Sándor iparművészeti iskolai tanár segédkezik a lap művészi részének előállításánál. A *Diszitő Művészet* füzetei — miként a *Beköszöntőben* olvasható — az iskola, a műhely és az otthon számára készülnek. Fel akarják szabadítani mindazokat, akik idegen divatlapok és mintatárak rabszolgáivá szegődtek. Tanulóknak, tanítóknak, kézimunkázóknak, iparosoknak, iparművészeknek és műkedvelőknek nemcsak másolható és átforgalmazható diszitőművészeti példákat nyújt, hanem a magyar formanyelv kialakításához is hozzájárulni kíván. Bemutatja a modern magyar művészek diszitőművészeti törekvéseit. Gyűjti, közvetíti, népszerűsíti és terjeszti az olyan tanulságos és izlésfejlesztő alkotásokat, amelyeket népünk és művészeink hoztak létre. E tömör összefoglalásban benne van az új lap programja, amelynek tökéletes megvalósítása valóban kívánatos. Hisszük, hogy az új lap mindezt valóra váltja, mert olyan művészgárda állt melléje, amelytől ezt el is várjuk. Az első szám a sujtás és a zsinórfontást ismerteti; érdekes cikk van benne az ornámszövegről s ezeken kívül *Hasznos tudnivalók* címen számos apróbb közleményt tartalmaz. Az izlés iskolája című rovatában is érdekes apróságokat olvashatunk, a füzetet 100-nál több kép, 8 színes műmelléklet és 16 közvetlenül felhasználható munkarészletrajz teszi gazdaggá és becsessé. Technikai előállítását a Magyar Földrajzi Intézet rt. végezte dicséretes gondallal. Nagy szerepe van a füzet nyomásánál az offset-nyomásnak, amelynek segítségével valóban művészi lapot állítottak elő. A *Diszitő Művészet*nek évenként tíz száma jelenik meg s előfizetési ára 15 korona, egyes füzet ára 2 korona. Előfizetni lehet a kiadóhivatalban: Budapest, V, Rudolf-tér 6. szám alatt.

A *tanoncnevelés*. A múlt év február havában *Schlesinger Lipót*, a Községi nyomda művezetője a Grafikus Művezetők Egyesületében előadást tartott a tanoncnevelésről. Az előadást most egy füzetben adták ki. Tekintettel arra, hogy körünk választmányának legutóbb hozott határozata alapján a tanoncok szakmabeli oktatását is programjába vette: az érdekes előadással a jövő havi számunkban foglalkozunk bővebben.

„Tiefdruck.” (Mélynyomás.) A „Stereotype”, a „Deutsche Klichscheemeister-Zeitung”, a *Kempewerk* házi szaklapjának külön kiadványa. Nürnberg, 1913. 1. és 2. füzet. Ára 2 márká. — Szerkeszti Hermann Kempe. Beszerezhető a *Kempewerk* cégnél Nürnbergben. A nürnbergi *Kempewerk* kiadásában megjelenő és Hermann Kempe által szerkesztett „Stereotype” külön kiadványban foglalkozik a mélynyomással, a modern sokszorosító technika eme különös érdeklődést keltő ágazatával. Hermann Kempe alapos szaktudással és nagy körültekintéssel értekezik a mélynyomás fejlődési folyamatáról, kronológikus sorrendben mutatja ki annak egyes fejlődési fázisait, fokozatos tökéletesítését és az egyes nyomtatási eljárások alapelveit ugyanígy, hogy jelen munkáját méltán sorolhatjuk a szakirodalom legkiválóbbjai közé. Hermann Kempe hazájában elismert szaktekintély. Ő nem tartozik az ugynevezett szobatudósok közé, akik kötettszámba terjesztik teoretikus ismereteiket anélkül, hogy a dolgok gyakorlati értékéről meggyőződve volnának. Amit ír, azt a gyakorlati életből merítte és a gyakorlati életnek szánja is. A szerző mostani külön kiadványában saját gyakorlati tapasztalatain kívül mindazt összehordta, ami az utolsó időkben a mélynyomásról a szakajánban, szakelődésben és tankönyvekben nyilvánosságra jutott és a lelkiismeretes forráskutatás tanujele annak a szorgalomnak, amellyel a feidolgozott anyag kezeltetett. Száznál több alapmunka szolgált jelen szakirattal felépítésére, mely mindazt tartalmazza, amit a mélynyomással foglalkozóknak tudnia kell. A munkálkodási eljárások, azoknak technikai összefüggésük, valamint kémiai jelenségei alapos szaktudással vannak ismertetve és ezek ábrákkal oktatott kibővítve úgy, hogy még a laikus részére is könnyen érthetővé tétettek. A sokszorosító technika minden módszeréről, ugymint magánynyomásról, könyomásról, fénynyomásról és mélynyomásról nyerünk alapos oktatást, hogy azoknak technikájukról kellőleg tájékozva lehessünk. Ismerteti továbbá a nyomási eljárásokat a készajától kezdve egészen a mai modern gyorsajtóig, melyeknek alapjaul az ugynevezett „Rakel” szolgál, mely szintén ábrákban lesz bemutatva. A gyorsajtonyomás fejlődésének másik alapvető momentuma a „Raszter” bevezetése a formába, amelynek lényege és előállításai módja szintén alaposan van megmagyarázva. Mintegy történelmi értekezésként alkalmat nyújt azon személyekkel és cégekkel megismertetni, kik a mélynyomás fejlődésének és tökéletesítésének érdekében közreműködtek. Nem volt könnyű dolog a közreműködők sokféle, többször ellentmondó közleményeit és nyilatkozatait — amely szerzőnek alapul szolgáltak — egymással megegyezésbe hozni, de elismeréssel tartozunk itt is Kempenek azért, hogy neki sikerült e különböző véleményekből, igazságt-

lanság elkövetése nélkül, egy teljes egészet, tökéleteset alkotni. A számnak további kimerítő része tartalmazza a gyorsajtó-mélynyomás technikáját eredetétől fogva a nyomásra kész mélynyomó formáig. Minden egyes technikai apróságról bámulatos értelmiséggel emlékszik meg gördülékeny stílusban írt szövegekben. Érdekes adatokat közöl a fényképészet pozitív és negatív eljárásairól, üvegeképekről, továbbá a betűk és ábrák maratási technikájáról, szóval mindazokról a tudnivalókról, amelyek a mélynyomás terjedelmese területébe tartoznak. Az előtűnk fekvő mű — melynek részletesebb ismertetésére még visszatérünk — kiváló figyelmet érdemel és hisszük is, hogy az érdeklődők kellő figyelemben fogják részesíteni. Már a külső formája is megfelel a tartalmának: egy művészi kivitelű mélynyomású boríték, egy pompás képmelléklet mélynyomásban, ugymint számos kréta- és szénrajz a különféle mélynyomógépeken előállítva. R.

A PAPIRSZAKMÁBÓL

A papír és a higiénia. A papírnak higiénikus célokra való felhasználása mindinkább terjed. A pergamentpapírt például az élelmiszerek légmentes becsomagolására használják. A vajnak becsomagolására a papírt mindenekelőtt glicerinnel teszik hajlékonyvá. Az Amerikában divó kisebb csomagolásoknál a liszt papírzacsokban kerül ki a malmokból, miáltal a pornak a lisztbe kívülről jövő behatolása ki van zárva. A lemezből készült tejesüvegek, amelyeket egyszeri használat után el lehet égetni, szintén Amerikában használatosak; már a sör számára, a szénsavnak az üvegre gyakorolt nyomása folytán, ilyenemű üvegeket nem lehet használni. A tejesüvegek elzárására parafinált lemezből készült korongocskákat alkalmaznak. Tudomásunk van arról is, hogy a husnak direkt kisütésére, avagy főzésére pergamentborítékok vannak forgalomban; a papírból készült beleket a különféle hurkáknál már régen ismerik. A papirterítékek, valamint a papírba csomagolt kenyérek és fogszálók a vendéglőkben régóta divatban vannak, a vízhatlan papírvópoarakat pedig szelvényben használják. A bőrápolás terén a szappan, puder és kozmetikai cikkek alapját a papír képezi. A törülközőknek, ágyszerítékek- és ágytakaróknak papírból való előállítására a kórházak számára tervbe van véve; ellenben a papírsebkendők nem tudtak maguknak híveket szerezni. A hajbetegségek átvitelét a fodrászszékek papírhengerei veszik elejét; a papírból készült kalapok és ruhák pedig a japánoknál divatosak, nálunk csakis a papírgallérok, mellvédők és cipőbetéteket lehetett meghonosítani. A lakásokban a papír, a tapéták és háztetőfedőlemezeket kívül, csak mint szőnyegalátét stb. szolgál. A betegápolásnál tartós, lakkírozott és elégethető kőpócsaszék, bekötősinek, vedrek stb. vannak használatban. Hogy a papír a hideg ellen is véd, már kevésbé ismeretes. Egy néhai uralkodó szokása volt, hogy téli hideg napokon, mielőtt felvette volna egyenruháját, papírba göngyöltette magát, s csak akkor vette fel az egyenruhát. Mondják, hogy ily módon a papír nem engedi át a hideget. Bizonyos, hogy a papírt a higiéniaiban még más célokra is használják, ami csakis a papír felhasználhatóságának sokoldalúságáról tanuskodik.

A fiumei papírgyár üzemredukciója. Karácsony előtt váratlan meglepetés érte a fiumei papírgyár munkásait. Az igazgatóság négyszáz munkásnak felmondott és a gyár munkásai közül több száz olyanok is kereset nélkül maradtak, akik gyermekkoruk óta ott dolgoztak. A munkáselbocsátás oka, hogy a gyár üzemét redukálni akarja, mert a boszniai annexióval kapcsolatos törökországi zavarokból és bojkottból kifolyólag elvesztette balkáni piacait és eddigi üzletfeleit azonnal elszedték tőle a német gyárak élelmes képviselői. A fiumei papírgyár a balkáni piac helyett a távolabb keleten, Indiában és Sziámban keresett üzletfeleket, de az üzletszerzés nem sikerült.

Felbert Gyula, a theresientali papírgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez uton is felhívja a Nyomdász Segélyező-Egyesület tavalyelőtti megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított. A cég raktáron tart rendkívül nagy választékú nyomó-, középanyag famentes és amerikai illusztrációs műnyomó-papírokat, továbbá borítékpapírokat és kartonokat.

RÖVID FELJEGYZÉSEK

A budapesti lapok példányszáma 1848-ban. Az akkor megjelent hírlapok és folyóiratok példányszámáról eddig vajmi keveset tudunk s meglehet, hogy az erre vonatkozó pontos adatokat sohasem fogjuk tudni megállapítani. Legelőbb az egyik fővárosi napilapban láttak napvilágot egy poszori nyugalmazott tanárnak, Kalmár Józsefnek erről szóló feljegyzései, melyek szerint 1848-ban

Pesten megjelent lapok példányszáma a következő volt: Pesti Hírlap 2554, Pester Zeitung 2811, Nemzeti Ujság 795, Radical Ujság 255, Divatlap és Nemzetőr 395, Eletképek 431, Dongó 82, Magyar Gazda 430, Március 15-ike 733, Munkások Ujságja 738, Magyar Néppárát 2710, Tót Néppárát 534, Oláh Néppárát 596, Német Néppárát 80, Opposition 275, Orvosi Tár 170, Protestáns Lap 316, Reform 87, Religió és Nevelés 911, Szerb Néplap 275, Ungar 696, Katolikus Néplap 1399, Kossuth Hírlapja 4214. Budán jelentek meg a Közlöny 3000 példányban, a Figyelmező 400 példányban. Megjegyzendő, hogy ezek csak a postai példányok voltak. Természetesen mindegyik lapnak pesti előfizetői is, ezeknek számát azonban gondosan titkolták. A Kossuth Hírlapjáról biztosan tudja Kalmár, hogy a pesti előfizetőkkel és a tiszteletpéldányokkal együtt 5153 példányban jelent meg.

A Mödlingi gyorsajtógyár fuziója. A wieni Kreditanstalt a tulajdonában levő „Mödlinger Schnellpressfabrik vormals L. Kaisers Söhne A.-G.” cég részvényeit eladta egy konzorciumnak, melynek többek között a König & Bauer G. m. b. H. cég is tagja. E változás folytán a mödlingi gyár technikai vezetését a König és Bauer cég veszi át s ezzel érdekközösségbe lép. Ezt az érdekközösséget úgy vélik létrehozni, hogy a mödlingi gyár szabadalmaikat, modelljeit és eddigi összeköttetéseit a würzburgi gyárnak engedi át, a König és Bauer cégnek gyártmányai pedig mindkét gyártelepen állíthatnának elő.

Halálozás. Idősebb Brendler Károly, a Karl Brendler & Söhne bécsi betűöntődei cég főnöke január hó 2-án 74 éves korában meghalt.

A m. kir. dohányjövődék szivarkadobozai nemsokára új köntöben kerülnek forgalomba. A régi, disztelen, vagy szokványos címkek helyét választékos izlésű, ötletes rajzok foglalják el, melyeket az Iparművészeti Iskola grafikus növendékei terveztek. Örömmel üdvözöljük a m. kir. dohányjövődéket s kívánjuk, hogy okos kezdése a többi állami hivatalokban is követőkre találjon, hol szintén elkélne egy jó adag modernség. A m. kir. dohányjövődéki igazgatóság vezetői uttörő példát mutattak és a művészi kulturának hasznos szolgálatot tesznek azzal, hogy felemelkedve a rideg hivatali szellem sablonján, magyar ízt és tetszetős külsőt adnak a magyar közönség kezén sok százezer példányban forgó dohánygyári készítményeknek. Valóban legfőbb ideje volna, hogy a különböző állami és községi hivatalok nyomtatványait modernizálják, illetve, hogy ehhez hozzájáruljanak, vegyenek példát egyes külföldi államok közkezen forgó nyomtatványairól, amelyek sok esetben valóban művészi munkák. Ami késik, nem mulik — s talán egyszer nálunk is úgy lesz.

Az új ausztráliai és dán munkabérszabályzatok. Az ausztráliai állami döntőbíróóságok a közelmúltban az egész Uj-Zéland részére megállapították a munkafeltételeket. Ezek szerint a legközelebbi három évben a munkaidő naponként 8¹/₄ óra, szombaton pedig 3³/₄ óra. A különórák éjfélig a munkabér egyharmadával, később a munkabér egy felével kárpóttaltnak, mely kárpótlást azonban a Linotype-szedőgépen számolásban dolgozók nem kapják meg. A Linotype-gépszedők óradija 6000 n átlagos óránkénti szállításhoz 210 koronában állapított meg. Monoline és másrendszerű szedőgépeken dolgozók 5000 n óránkénti átlagos szállítás mellett 2 korona óradiját kapnak. A Monotype-gépszedők jövőbeni fizetése 180 koronában állapított meg, amelyhez éjszakai munka esetén 30 fillér pótlék jár. Linotype-szedők, akik a gépen előforduló javításokat maguk végzik, heti 12 korona pótlékot kapnak. Tanonc kizárólag a szedőgépen nem alkalmazható. Ünnepnapi, május elseje, valamint más ünnepek alkalmából való dolgoztatás esetén a munkás bérének kétszeresét kapja. — E hó elején fogadták el Dániában a közös árszabálybizottság által előterjesztett munkabérszabályt, amely tulajdonképpen a réginek megújítása. Az új munkabérszabályzat 1920 december 31-ig érvényes s eszerint a mű- és akidencszedők minimuma 21 évesnél fiatalabb szedők részére heti 27 korona (1 dán korona a mi pénzünk szerint 1 korona 34 fillér), 21—24 évesig 28 korona, azontul 29 korona. Lapszedőké 30 korona, míg a gépszedők heti minimuma 36 korona, számolásban azonban a szedőgépen dolgozni nem szabad. Gépszedőkké csupán az üzem személyzetéből választott kéziszedők képezhetők ki. A gépmesterek, nyomók és tömöntők minimuma a szedőkével egyenlő. Egy gépmester két gyorsajtonál, vagy egy gyorsajtonál és két amerikaiánál többet nem kezelhet, két gyorsajtó kezelése esetén azonban a gépmester fizetése 7 koronával emelkedik, míg ha 2 gépmester 3 gépet kezel, fizetésük 5—5 koronával emelkedik.

A sajtóhiba humora. Kinek ne lett volna már bosszúsága az értelemzavaró sajtóhibák miatt! Vigasztalásunkra szolgálhat, hogy a legnagyobb külföldi sajtóban sincs különben. Ime, egy egész kis bokrétára való. A „Journal de Genève” egyik újabb számában például ez a hirdetés volt olvasható: „On demande une jeune institutrice italienne pour l'étrangler” — (Keresetitek egy fiatal olasz nevelőnő megfojtására) pedig azt akarta mondani, hogy „pour

l'etranger" azaz: külföldre. Valamelyik tudományos folyóiratba szánt cikk kéziratának margójára egy ismert nevű francia elmeorvos kizárólag szedő számára ezt a megjegyzést írta: „Il faut guillemetter tous les alinéas” — (Valamennyi kikezdést idézőjel közé kell helyezni.) Nagy volt azonban a tudós tanár ur rémülete, mikor a cikkében ezt a megjegyzést ily alakban látta viszont: „Il faut guillotiner tous les aliénés” — (Valamennyi bolondot le kell nyakazni.) — Madame Girardin „La joie fait peur” (Az öröm megfélemlít) című bájos kis vigjátékát ily cím alatt hirdette az egyik párisi színház: „La joie fait puer” — (büzlük). — Hugo Viktor „Leschants du Crépuscule” — (Az alkonyat dalai) ily címmel kerültek ki nyomdából: „Les chats du Crépuscule” — (macskái.) Az ilyen és hasonló sajtóhibák még csak hagyján, sőt néha még mulatságosak is. De lehetnek ám szomorú következményei is. Két évvel ezelőtt történt Párisban, hogy valaki orvos helyett Danzat rendelvénykönyvtől kért tanácsot és orvosságot. Talált is a bajára receptet, de — mint később kiderült — sajtóhiba következtében az ammoniakból 15 csöpp helyett 15 gramm került az orvosságba s a szegény beteg behalt a — sajtóhibába.

Zárszámadások. A *Nyugat irodalmi és nyomdai rt.* legutóbbi mérlege 400.000 korona alaptőke mellett 130 334 korona veszteséget mutat. A cég tavalyi vesztesége 90.423 koronát tett ki. — Az *Országos központi községi nyomda rt.* 1912—13. évi mérlege 8244 korona tiszta nyereségről számol be az előző évi 28.163 korona veszteséggel szemben.

Az ólommérgezés üzemi baleset. Az Országos Pénztár egy konkrét eset kapcsán olyan döntést hozott, hogy az ólommérgezés üzemi baleset. Természetes, hogy ebből kifolyólag az ólommérgezésben szenvedő tag részére a munkaképesség csökkenésének megfelelően kártalanítást állapított meg. A munkaadó tagjai az igazgatóságnak e határozat ellen felebbestek.

Karácsonyi ajándék. A Vogtländische Maschinenfabrik A.-G. Plauenben karácsonykor hivatalnokai között 60.000 és munkásai között 100.000 márkát osztott szét a gyárban eltöltött idejüknek megfelelő arányban.

Értékes kínai könyvek. Nagyon értékes gyűjteménnyel gazdagodott legutóbb az oxfordi egyetem. Egy angol tanár — ki tizenöt évig élt Pekingben — több mint 17.000 nyomtatott kínai könyvet és 150 kínai kéziratot meg rajtot ajándékozott az egyetemnek. A gyűjtemény „Sung” könyveinek értéke most még ismeretlen. A Sung-dinasztia a keresztény időszámítás szerint 960-tól 1280-ig uralkodott és bár a könyvnyomtatást már előbb is ismerték Kínában, a Sung-könyvek mégis a legértékesebb nyomtatványok közé tartoznak. A gyűjteményben három mű van, melyek a Sung-korszakból valók. A legrégebbnek és legfontosabbnak „Ch'un Ch'in Ching Chuan Chi Chieh” a címe (Konfucius tavaszi és őszi annalesi Tso magyarázataival). A terjedelmes mű kitűnő állapotban van és 1150-ből való. A másik két könyv címe „Konfucius családjának története” és „Ku Chin Chi Yao”. Kevésbé értékesek, de azért szintén igen ritkák a Ming-korból származó művek és a 25 év előtt újra kiadott 1620 kötetes „Ku Chin Tu Shu Chi Cheng”, melynek a tizenötödik századból való eredetije 5000 kötetből állott. A gyűjtemény kéziratjai, melyek a legnagyobb kínai szépiromesterek, „Chao Meng-fu és Lin Yung munkái, szintén rendkívül értékesek. A kéziratok legtöbbet érő darabja a nagy mandzsu császárnak, Kang Hsinek, XIV. Lajos kortársának, a kalligrafikus mesterműve.

140 éves angol újság. E hóban ünnepelte megalapításának 140 éves évfordulóját a londoni Morning Post (reggeli posta), amely a híres Times után a legtekintélyesebb angol újság. Kezdetben a Morning Postot mint röpíratot árusították, hogy megtakarítsák a hírlapadót. Azonban a kincstár ebbe nem egyezett bele s így a kiadók kénytelenek voltak azt lefizetni s dacára annak, hogy a bélyegadó egy penny volt, a lap ára mégis csak másfél penny maradt. Az újság olyan elterjedt lett, hogy négy évi fennállása után ugyanezzel a címmel konkurrens lap keletkezett, amelyet azonban a bíróság betiltott. Sokat ingadozott a lap ára is, árulták egy pennyért, de árulták nyolcért is.

Könyvek javítása és tisztítása. A G. A. E. Bogeng szerkesztésében megjelent Jahrbuch für Bücherkunde und Liebhaberei I. évfolyama nyomán a következőkben foglaljuk össze a könyvek javítására vonatkozó tudnivalókat: Behasított lapokat, főleg címlapokat rendszerint úgy javítanak ki, hogy a lap hátára hasonló színű, átlátszó papírt ragasztanak. Ez a primitív eljárás igen csökentti azonban a könyv vásári értékét. Ha csupán a lap széle van behasítva, helyesebb a papírt a hasadás körül kissé bevezetni, ami által a papír kinyulik s így lehetővé válik, hogy a két hasadási felületet egymásra fektessük s csirizzel összeragasszuk. A nedves lapot azután két ív fehér itatóspapír közé préselve megszáritjuk. Ha a hasadás oly természetű, hogy ez az eljárás nem vezet célra, úgy a hasadás alá egy kis darab selyempapírt fektetünk, melyből megszáradás után mindazt eltávolítjuk, ami nem a hézag betöltésére

szolgál. Ha a lapokból egész részek hiányzanak vagy felületükön lyuk támadt, a hiányzó részt hasonló színű famentes papírból pótoljuk, melyből megfelelő alaku darabot szakítunk le. A foltzázóhoz használt papírt, ha már e megfelelő helyre applikáltuk, kávéoldattal színezzük a szükséges árnyalatúra. Kékes vagy szürkés szín előállítására a kávéoldatba egy szemernyi indigófestéket keverünk. A megfoltozott ívet azután két cinklap közt présbe tesszük s a rágyakorolt nyomás a kijavított papírfelület egyenetlenségeit simítja el. Ugy is eljárhatunk a papír javításánál, hogy a szakadás rojtos peremét éles késsel lemetsszük s az egyenesre vágott szélét a papírnak dörzspapírral ellapaszttjuk s az ellapaszttott szélre csirizzeljük fel a foltzázóhoz használt, ugyancsak ellapaszttott szélű papírdarabot. A papíron látható vörös és sárga foltokat a következőképp tüntethetjük el: egy rajztáblára sűrű szövésű vastag fehér itatóspapírt feszítünk ki s erre papircsíkok segítségével ráerősítjük a foltos ívet, amelyet ezután finom szivaccsal egyenletesen bevezetünk. Ez eljárást 3—4-szer ismételtük. Ezután az ívet fehér itatóspapírral befedjük s forró vízzel telt edénybe állítjuk, amelyet lefedünk. Öt-hat óra múltán a foltok rendezen eltűnnek, úgy hogy a vizet leönthetjük a papírról, melyet gondosan megszáritunk a napon s két itatóspapír közé téve lehengerelünk. Ez az eljárás bonyodalmasabb, de kevésbé ártalmas, mint a napjainkban divatos klórvagy alklorásavas nátronvegyületek alkalmazása. Vízfoltokat tiszta vízfürdő segítségével távolítunk el. Az íveket ilyenkor leghelyesebb enyvteleníteni, ami úgy történik, hogy az ív forró vízbe kerül, amihez többször hozzátöltünk forró vizet. Az enyvtelenített íveket végül erősen hígított enyves vízben újra planirozzák s azután megszáritják. Zsirfoltokat könnyebb új állapotukban eltávolítani, amikor annyi is elég, hogy a zsiros lapot két itatóspapír közé helyezzük és a zsiros helyen forró vasalóval lenyomkodjuk. Ez eljárást mindaddig megismételjük, amíg a zsír teljesen fel nem szívódik. Olajfoltokat benzinnel veszünk ki. Nagy terjedelmű zsirfoltokat úgy lehet eltüntetni, hogy az ívet tizenkét órán át terpentinen áztatjuk, ezután két itatóspapír közt kipréseljük, majd egy félórára alkoholfürdőbe helyezzük s aztán többször langyos vízzel leöblítjük. A gyakori használattól elpiszkolt lapokat úgy tisztítjuk meg, hogy forró szódásvízben fűrésztjük, amelybe egy kis szappant is keverünk. E fürdőt többször is megismételjük s végül az ívet forró vízben kiöblögtetve a levegőn megszáritjuk. Ha a piszkó nagyon belevette magát a papírba, úgy előbb benzinen s azután meleg vízben áztatjuk. Az áztatáshoz legcélszerűbb külön e célra készült lapos cinkedényeket használni. Ha a kezelésre szoruló papír törékeny, vagy rongyos, úgy nem mártjuk be a fürdőbe, hanem erős papírvívre helyezzük s a megfelelő folyadékot finom szivaccsal rakjuk fel. Ezután a lap benedvesített oldalaira is ráhelyezünk egy erős védőpapírt s a két védőpapír közt megforgatjuk, hogy szárazon maradt oldalát is kellőképpen kezelhessük. Legnehezebb a tinta-foltok eltávolítása, már csak azért is, mivel a különböző vegyi összetételű tinták eltüntetésére más meg más szerek szolgálnak. Legjobb a kisebb foltokat meghagyni. Jól beválik legtöbbször a sóska. Pórrátört sóskaóval beszorjuk egy cinklap felületét s a tintás lapot úgy fektetjük rá, hogy a sóskaó éppen a folt helyén meleg vízzel megnedvesítjük. A foltos rész másik oldalát szintén besózzuk sóskaóval s lehető forró vízzel megnedvesített ujjunkkal többször végignyomkodjuk. Ezután a lapot sóskaó oldatba, majd tiszta vízbe mártjuk s megszáritjuk. (Magyar Könyvszemle.)

Anglia két legnagyobb napilapja. Hogy mily nagyszabású vállalkozás a „Times”, legjobban bizonyítja az, hogy szerkesztőségében 290 személyt foglalkoztat, rendes külmunkatársaink száma pedig körülbelül 2000. A világ nagyobb városaiban tudósítókka, a külföldi jelentékenyebb parlamentjeiben pedig külön irodákkal bír. A „Times” az egyedüli angol lap, melynek a washingtoni kongresszusok alkalmával a hírlapírók tribünjén külön hely van fenntartva. A másik előkelő angol lap az „Evening News”. E lap először 1881 július 26-án jelent meg, folyó évi november 21-én pedig 10.000-ik számát érte el. Ez alkalomból az előfizetők részére egész héten át mulatságokat rendeztek, egy pennis átlagáron pedig jubileumi emléktárgyakat árusítottak, stb. A jubileumi szám maga fényesen illusztrált melléklettel lepte meg olvasóit, melyben Anglia legjobb nevű íróinak munkái jelentek meg.

Szaporodik a hajóújságok száma. A drótnélküli táviratozás nagymérvű terjedésével a hajóutakon megjelenő lapok száma mindinkább szaporodik. A transzatlanti uton a tengeri utas nélkülözhetetlen utitársa lett a Marconi-telegrammokból összeállított újság, úgy hogy a tengeri utas ma már nem kénytelen napokon vagy heteken át a világgal való érintkezést teljesen beszűntetni. Ujabbán az angol hajóstársaságok is nyomdákat rendeznek be hajóikon, hogy ilyen kisebb napilapokat jelentessenek meg a tengeri utjaik alkalmával. Így a múlt év november eleje óta az angol „Union Castle-Linie” táviratásainak számát megkészezték, hogy a Fokföldre induló hajókon időszakonként „Wireless Mail” (Drótnélküli Pósta) címen lapot jelentessenek meg. Ezen az uton

Southamptonól Fokvárosig oda és vissza nevezett lap összesen tízszer jelenik meg.

Az angol munkaidő előnyei. A munkaidőnek egy menetben való ledolgozása mindenütt, ahol kísérleteznek vele, a kellő eredménnyel jár. Különösen nagyobb üzemekben minden tekintetben bevált s a heti egyórai munkaidővesztés, mely ennek a munkamódszernek bevezetése által előállott, a nyomdáknak különösebben észlelhető termelés-csökkenésnek nem lett okozója. Ez abból magyarázható, hogy az ebédidő által sok esetben a munkás figyelme munkájától eltérítetik, ami az angol munkaidőnél nem áll fenn. A munkabérszabályzat szerinti uzsonnaidő 15 perc, ebédidő 20–30 perc, amelytől sok esetben kölcsönös megegyezés alapján eltekintenek. Ott, ahol az üzemek nem bírnak kázinokkal, az étkezés a munkahelyiségben történik. 18 éven aluli, nem tanoncmunkásokat illetőleg a rendőrség nem tűr kivételeket, éppen ezért oly üzemek, melyekben az ilyen munkások hosszabb szünetelése zavart okozna, teljesen eltekintenek fiatal munkások alkalmazásától, tanoncokat azonban tartanak. Az ilyen munkások és tanoncok tartásából származó kényelmetlenségekért a nagy városokban az angol munkaidő egyéb előnyei, mint a városon kívül lakhatás lehetősége, stb. bőven kárpótolnak.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Körünk jelmezestélye. A Szakkör-február hó 1-én, vasárnap este 9 órakor az Építőmunkások Otthona éttermében táncmulatsággal egybekötött nagyszabású jelmez-estélyt rendezett. A felülfizetéseket a szaktanfolyam céljaira fordítjuk. Az estélyről a jövő számunkban fogunk részletesebben megemlékezni.

A taggyűjtőagitáció eredményéről lapunk zártáig csupán megközelítő adatok állanak rendelkezésünkre. A taggyűjtőiveket az összes fővárosi nyomdáknak, a bizalmiférfiaknak, vidéken a szakköri helyicsoporthoz, a szakgyegetületi csoportok választmányainak, ugyancsak a szervezőbizottsági levelező szaktársaknak küldtük meg. Az eredmény január hó 17-éig körülbelül 300–350 új tag, a január hó 27-én eszközölt összeszámlálásakor ez a szám már 650–700-ra emelkedett. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a pontos adatokat csakis a január havi illeték beszolgáltatása után tudjuk összeállítani; aminek legfőbb oka az, hogy a taggyűjtés eredményét nem közzélték velünk minden nyomdából, illetve, hogy az aláírási ivateket nem küldték vissza az elnökségnek; így például január 17-ig a fővárosból beküldött aláírási ivatek csupán 110 új tagról számoltak be, ellenben január 10-én már 163 új tag fizetett szakköri illetéket. A vidéki városokból sem érkeztek be a taggyűjtő ivatek teljes számban, annyit azonban már most is megállapíthatunk, hogy nagyon sok olyan városból jelentettek be új tagokat, ahol eddig még nem volt (vagy csak 1–2) szakköri tag; így például Karánsebes, Pancsova, Kaposvár, Kézdivásárhely, Gyergyószentmiklós, Szolnok stb. Egyes városokban — például Pancsován — kötelezővé tették a Szakkört is. Kevésbé jó eredményről adnak számot azokból a városokból küldött jelentések, ahol már szakköri helyicsoporthoz is vannak. De reméljük, hogy e tekintetben nem lesz okunk a panaszra. Az agitáció tehát javában folyik s erős a reményünk, hogy mire e sorok elhagyják a sajtót, a Szakkörnek közel ezer új tagja lesz. Csakis a szaktársakon mulik, hogy ez tényleg így legyen, sőt, hogy az új tagok száma az ezret is messze túlhaladja.

Lapunk bekötési tábláját és a multévi évfolyam tartalomjegyzékét jelen számunkkal expedáljuk mindazoknak, akik arra való igényüket idejekorán bejelentették. A bekötési táblát *ifj. Aigner Antal* szaktársunk rajzolta. Ugy hisszük, hogy e munkája is mindenkinek a tetszését ki fogja vinni.

Választmányi ülés 1914 január 21-én. Jelen vannak: Elnök, I. alelnök, I. és II. titkár, pénztáros, II. gazda, Kopeczky számvizsgáló, Fröhlich, Halász, Révész, Baka, Boldizsár, Lammer, Aigner, Steinherz, Schwartz, Herzog, Tragholtz, Fazekas választmányi tagok. Igazolva távol: Ellenőr, I. gazda, Sarlós, Brezniczky, Kizsol szaktársak. — Elnök megnyitja az ülést s felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, amelyet a választmány hitelesít. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéri Lammer és Boldizsár választmányi tagokat. — Az elnök jeleníti, hogy a tanfolyami jelentés, az államsegély és az előfizetés megújítása iránti kérvény felküldetett a kereskedelemügyi miniszteriumba, illetve a székesszakkör tanácsához; a támogatásért a köszönő leveleket ez utóbbinak, valamint a Főnökegyesületnek elküldtük. Tudomásul vétetik. Elnök jeleníti, hogy a Vidéki Nyomdatulajdonosok Országos Szövetségéhez megkeresést intéztünk támogatás iránt. Tudomásul szolgál. — Titkár jelentést tesz a taggyűjtő agitációról, amelynek eredményéről még nem adhat pontos számbeli adatokat s ezt csak a jövő ülésen fogja előterjeszteni. Annyit jelenthet, hogy a fővárosban nem a legkisebb mértékben, ellenben a vidéken sokkal kedvezőbbnek

ígérkezik. Ezzel kapcsolatban az elnök kéri az agitálóbizottság tagjait, hogy az agitációt továbbra is felszínen tartassák és mindent kövessenek el, hogy különösen a fővárosi nagynyomdákban lépjenek be nagyobb számmal a szaktársak körünkbe. A jelentést a választmány tudomásul veszi. — Titkár ismerteti a tanoncok szaktanításának ügyét és az ez ügyben teendő további lépésekhez a választmány megbízását kéri, amihez a választmány hozzájárul. — A szaktanfolyamokról szóló jelentés tudomásul szolgál. — Elnök felhívja a választmány tagjainak figyelmét Walter Ernő előadásaira s kéri őket, hogy hassanak oda, miszerint ezeken a szaktársak nagyobb számmal jelenjenek meg. — Titkár bemutatja az újví üdvözlőlapp-pályázat bírálatát és kéri a választmányt, hogy a döntést jóváhagyja. A választmány az előterjesztést elfogadja. — A vidéki pénztárosok tiszteletdíjának megállapítására vonatkozóan egyes városokból utasítást kérnek. A választmány úgy határoz, hogy ez ügyben az elnökségnek a jövő ülésen előterjesztendő javaslatát fogja tárgyalás alá venni. — A leipzig kiállítás igazgatósága a részvételnkre vonatkozó bejelentést tudomásul vette. A részvétel kb. 290 K költséget igényel; tudomásul szolgál. — Pénztáros jelentése a pénztár multévi állapotáról, tagsági forgalomról tudomásul vétetik. Az évi zárószámadás tudomásul szolgál. — Pénztáros jeleníti, hogy a háziestély előkészítő munkálatai rdben folynak s egyben arra kéri a választmány tagjait, hogy a rendezésben segítkezzenek. Tudomásul szolgál. — Titkár javaslatára a közgyűlés idejét március 29-én állapítja meg a választmány. — Titkár jelentése a győri kiállításról tudomásul szolgál. — Kun Kornél kifogásolja, hogy a Grafikai Szemle fedőlapjain nem mindig közlik a kiadó kör címét, ami szerinte meg kellene adni. A választmány egyhangulag kimondja, hogy ezentúl a Szakkör címe, mint kiadóé, minden fedőlapon alkalmazandó. — Révész a szerkesztő figyelmébe ajánlja, hogy a szerkesztésnél nagyobb gondot kell eljárnia, mert a mult évben két számban azonos hírek jelentek meg s egyben szóvá teszi azt is, hogy a lap főmunkatársa neve jelzése alatt egy közleményt vett át egy magyar szaklapból anélkül, hogy a forrást megnevezte volna. A szerkesztő nagymérvű elfogultságára s az annak idején fennállott betegállapotára hivatkozik s rámutat arra is, hogy annak idején a kifogásolt hírhez hasonló című hírek egész tömege jelent meg; a főmunkatárs eljárására vonatkozólag pedig kijelenti, hogy nincs módjában ellenőrizni, hogy ki mit honnan vesz át. Gondos tagadja, hogy a közleményt a megnevezett lapból vette át. A választmány az ügy felett napirendre tér.* — Ülés vége.

Pénztári kimutatás 1913. évi november haváról. *Bevétel:* Át hozat a mult óról 1694'15 K. Tíz darab Hitelszövetkezeti részjegy (à 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1278'17 K. Ács Mihály-alap 500'— K. A főnökegyesülettől a szaktanfolyamnak 1000'— K. Tanoncpéldányokért 2'80 K. Tagsági járulékból befolyt 1423'— K. — Összesen 5998'12 K. — *Tag-számi járulékból befolyt:* Államnyomda 14'80, A Nap 27'80, Apostol-nyomda 3'—, Athenaeum 64'40, Attila-nyomda 4'—, Angló-nyomda 3'—, Bagó-nyomda 3'—, Baptisták 2'80, Barczanyomda 1'80, Biró és Schwarcz-nyomda 8'40, Breier-nyomda 1'60, Bróza Ottó 2'—, Budapesti Hirlap 22'20, Budapesti lapvállalat 2'20, Buschmann F. utóda 15'40, Egyetemi nyomda 4'60, Egyleti tisztviselők 17'60, Elek-nyomda 2'40, Élet-nyomda 24'80, Európanyomda 7'—, Fővárosi nyomda 2'—, Franklin-nyomda 76'20, Franklin-fiók 7'—, Fráter és Társa 3'—, Fischer és Mika 2'20, Galitzenstein-nyomda 10'40, Garai-nyomda —'20, Globus 31'—, Grafikai intézet 3'40, Grünhut és Steiner-nyomda 2'—, Hamburger és Birkholz-nyomda 8'80, Hazai hírlapkiadó 4'40, Hedvig Imre 1'—, Hedvig Sándor 5'—, Heller és Társa 2'—, Hornyánszky 21'40, Hungaria-nyomda 16'80, Hunnia-nyomda 7'—, Jókai-nyomda 1'80, Karczag-nyomda 1'—, Károlyi György 3'—, Kereskedelmi 1'40, Kellner A. 6'40, Kellner E. 14'—, Kertész-nyomda 2'—, Korvin Testvérek 15'40, Községi nyomda 10'—, Kurcz és Fejér 3'20, Légrady-nyomda 35'20, Löbl D. és Fia 13'—, Löbl Mór-nyomda 3'20, Magyar fénynyomda 3'60, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 9'20, Markovits és Garai 2'20, Márkus Samu 6'20, May 5'40, Minerva 2'40, Merkantil 1'—, Messinger 1'—, Neuwald 5'80, Nyugat 4'—, Otthon 4'60, Pallas-nyomda 43'20, Pannonia 2'—, Pápai Ernő 11'60, Pátria 14'40, Pester Lloyd 8'80, Pesti könyvnyomda részvénytársaság 32'60, Phöbus-nyomda 1'60, Poporul Román-nyomda 3'—, Pollák és Leopold 2'—, Palatinus —'40, Posner K. L. és Fia 17'20, Radó Izor 8'80, Rígler J. Ede 8'60, Roth József 3'80, Róvó Aladár 3'80, Rózsa K. és neje 1'—, Rusznyák és Türk-nyomda 2'—, Stephaneum-nyomda 34'40, Székes-

* Gondos szaktárs szakírói reputációjának megóvása érdekében kijelentjük, hogy utólagosan kétségbevonhatatlan beigazolódott, miszerint a kérdéses közlemény tényleg nem abból a magyar szaklapból vettetik át, amelyet Révész szaktárs említett, hanem egy más német szaklapból fordított. Az egyes közlemények kezdőbetű jelzéseire a sorhonórarium megállapítása szempontjából van szükség s így ezek aláírásoknak nem tekinthetők.
A szerkesztőség.

fővárosi házinymoda 38'20, Schmiedl Sándor 2'60, Schmiedl és Manheim 2'—, Springer 3'—, Stúdió-nymoda 5'20, Schulz 4'—, Szűsz-nymoda 1'60, Thália 24'40, Tolnai 24'80, Turul 2'—, Unio-nymoda 3'—, Uránia 8'—, Vágvolgyi r.-t. —80, Várnai-nymoda 4'60, Világosság 68'—, Weisz L. F. 2'—, Weisz Adolf 1'—, Weisz Márton 3'—, Wodianer Fülöp és Fia 46'80 K. — Vidékről: Erzsébetfalva 1'60, Zilah 11'40, Miskolc 4'40, Pápa 3'20, Pécs 10'—, Székesfehérvár 11'40, Szekszárd 7'20, Lugos 9'60, Arad 21'40, Győr 15'60, Mezőtúr 9'80, Szeged 9'80, Torda 5'20, Veszprém 6'—, Turócszentmárton 7'20, Marosvásárely 15'40, Békés-csaba 8'20, Sopron 14'40, Szombathely 4'60, Ungvár 5'60, Nagyvárad 30'—, Kolozsvár 25'80, Kassa 10'20, Kispeszt 1'60, Nyiregyháza 8'—, Temesvár 25'80, Kecskemét 16'80, Nyitra 4'80, Keszthely 6'40, Gyoma 22'—, Liptószentmiklós 2'60, Debrecen 11'40, Nagybecskerek 8'40. Összesen 355'80 K. Egyesektől 32'— K. Főösszeg 1423'— K. — **Kiadás:** A szerkesztő fizetése, százaléka és portója 254'92 K. Grafikai Szemle nyomda-számlájára törlesztés 1500'— K. Grafikai Szemle októberi havi expedició 59'48 K. Grafikai Szemle mellékletekre 123'30 K. Szaktanfolyamra kiadások 42'— K. Temesvár—arad—lugos—szeged—kecskeméti szaktanfolyami utazások 71'80 K. Postatakarékpénztári költség 10'29 K. Koszoru Ács Mihály emlékének 20'— K. Adminisztráció és portókiadás 7'96 K. Összesen 2089'75 K. — Készpénz a hó végén 2032'20 K. Tíz darab Hitelszövetkezeti részjegy (a 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1278'17 K. Ács Mihály-alap 500'— K. Összesen 5998'12 K.

Tagsági forgalom 1913 november hóban. Beléptek a Körbe: Roth Lajos (Allami), Timberger Samu (Athenaeum), Jog Andor, Vedres Gyula (Heller K. és Társa), Komlóssy Sándor (Elet), Löcsey Lajos (Garai), Weisz Jenő (Globus), Morgenstern Armin (Hungária), Binder József, Józsa János (Hamburger és Birkholz), Széligmann János (Hornyánszky), Fazekas Mihály (Kellner Albert), Leéb Manó, Lemberger Ferenc (Korvin), Schuch János, Vágó Tibor (Légrády), Kaufmann Ödön (Löbl Mór), Wagner Dezső (Márkus), Neuwald Mór (Neuwald utóda), Kirchmayer Ferenc, Novák Béla (Otthon), Schultheisz Jenő (Pápai), Reiner Aladár (Pátria), Adám Sándor (Schultz), Wasserberg Károly (Thália), Grossmann József, Hodnik Ferenc (Turul), Böhm Sándor, Roth Mór (Világosság), Környei Lipót (Weisz Márton), Muntean János (Arad), Friss Sándor, Szabó Péter (Debrecen), Selinger József (Aszód), Daragó Gyula, Hima György, Czégely István, Friedman Mór, Kein Károly, Sonnenschein Samu, Szemethy Sándor (Igló), Borbola Károly (Nagybecskerek), Eisler Adolf, Mayer Lajos, Parly Pál, Vass Imre (Székesfehérvár), Bartusok Ödön, Vojna Szeptin (Turócszentmárton), Kantean Ferenc (Temesvár), Barabás Béla (Zilah). Hátralék, illetve a jelentkezés elmulasztása miatt törölve 41 tag. A hó végén 10 tiszteletbeli, 1624 rendes, összesen 1634 tag.

Leipzig, 1914 január 17-ig befolyt: Szilágyi József 64'—, Tálasi Miklós 62'—, Biró Miklós 122'—, Herzog Salamon 88'50, Kún Kornél 157'—, Fürst Vilmos 49'—, Fűzi József 88'—, Szedmer József 66'—, Stefáni József 116'—, Mittelmann Izidor 114'—, Rozsondai Béla 113'50, Tóth Sándor 62'—, Richter Márton 122'—, Bálint Ödön 47'—, Deák József 108'—, Gondos Ignác 168'22, Wanko Vilmos 125'—, Geistlinger Ferenc 118'—, Drab Sándor 112'—, Zaitvay Lajos 13'50, Marmorstein Izidor 70'—, Tóth Gusztáv 29'—, Mészáros Gyula 29'—, Szende Lajos 20'—, Androviczky Imre 22'— kor., összesen 2085'72 kor., mely az Általános Fogyasztási Szövetkezethél van gyümölcsözőleg elhelyezve.

MELLÉKLETEINK BIRÁLATA

Melléklet. Karácsonyi számunk mellékleteiről a szakbizottság a következő birálatot adta: A *boriték* (tervezte Lammer Árpád, nyomták a Világosság-nyomdában) színeiben jó hatású, kedves munka, melynek nyomása elsőrangú. Itt-ott ugyan a nagy felületen apró pontok látszanak, ennek oka azonban az ólomlemez lyukacsos voltában rejlik. A papír színe jól értékesített harmadik színű. Ezt a kiviteli módot napjainkban gyakran alkalmazzák, mert gazdaságos és majdnem mindig jó hatást érnek el vele. — *Lengyel Sándor cikkének példái.* A tárgy alapos tanulmányozása után megírt közlemény értékét a sok gonddal és türelemmel tervezett példák nagyban emelik. Egyik-másik példa kiváló s a nyomás is gondosan végeztetett. Lengyel szaktársunk, mint vidéki exponenseink egyik legszorgalmasabbja, szakmai tudásban pedig az első egyike, e közleménnyel ismét megerősítette eddig is róla táplált jó véleményünket. — *Előjegyzési naptár fedőlapja.* Tervezte és linoleumba vágta Kún Kornél, nyomta Borek Albert a Világosság-nyomdában. E munkánál is, mint a füzet boritékánál, a papír színe értékesített, ugyancsak jó eredménnyel. A színezés

és a nyomás is jó. *Reklámlap.* Készült a Biró és Schwarcz-nyomdában. Szedte Szabó István, nyomta Weiner Mór. A néhány sor szöveg kellő megfontolással, jól van beállítva, úgy hogy a hangsúlyozni kívánt védjegy szembevető. A papír jól van megválasztva, színezés és nyomás sikerült. — *A Woltitz Vilmos cég számlára kiírt pályázatának I. és II. díjjal jutalmazott munkái,* melyeknek reprodukálása teljesen sikerült. — *Lurie és Balogh reklámlapja.* Rajzolta Szabó István, nyomta Weiner Mór és Biró és Schwarcz-nyomdában. Szépen nyomtatott, jól színezett, érdekes munka. — *Könyvjegyzék boritéka.* Szedte Stefáni József, nyomta Pollák Lipót a Korvin Testvérek nyomdájában. Jól szedett és tisztán nyomtatott gyakorlati munka, a legegyszerűbb eszközökkel előállítva. — *Palais Royal karácsonyi reklámja.* Szedte Lammer Árpád, nyomta Benczur Béla Pápai Ernő nyomdájában. Gyakorlati példa tiszta nyomással. — *Révész és Biró körlevele.* Szedte Kún Kornél, nyomták a Világosság-nyomdában. Úgyes elrendezésű, jó folthatású munka, melynek nyomása is jó. Kár, hogy a silány kivitelű klisék rontják az egyébként jó munka hatását. — *Báli meghívó.* Készült Kner Izidor nyomdájában Gyomán. A vidéki nyomdáink legelsője ezidén is gyakorlati tudásának javát adta. A nyomás szép és tiszta voltára nagy gondot fordítanak Gyomán. — Ugyancsak elsőrangú kemigrafiai és gépmesteri munka a Berger és Wirth festékével nyomtatott egyik háromszínyomatunk. — „*A kert*” *árjegyzékének borítólapja.* Rajzolta Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarcz-nyomdában. Érdekes. — *Grosz és Kallós körlevele.* Készült a Világosság-nyomdában. Gyakorlati példa. — *Cimlap és szövegoldal.* Készült Biró és Schwarcz-nyomdájában. Merész, újszerű megoldás, amelynél a vonalaknak második színben való nyomása bizonyára jó hatású lett volna. Dacára a megoldás szokallan merészségének, valószínűleg hamar fogunk találkozni ezt utánzókkal. — *Céggjegy.* Szedte Brezniczky József, nyomták a Világosság-nyomdában. Jó folthatású szedésmegoldás, amelynél annak szedője a hatás kedvéért azt a hibát követte el, hogy a keresztnévhez vette az iniciálét, amit — tipografiai szempontból nézve — nem lett volna szabad. Az iniciálé alkalmazásával nemcsak diszítünk, de egyuttal hangsúlyozunk is, aminek pedig e munkánál magyarázatát adni nem lehet. — *Esküvői meghívó.* A Világosság-nyomdában készült, Kún Kornél terve szerint. Kedves megoldású, folthatásában is érdekes nyomtatvány.

SZERKESZTŐSÉGI ÜZENETEK

Keresztes Nagy Antal, Nagyenyed. Meghívóját megkaptuk; a szakbizottság más irányu elfoglaltsága miatt azonban még nem vehette birálat alá. A napokban tudatni fogjuk az eredményt. Üdv.

Nánásy János, Ungvár. Azt, hogy Németh szaktárs által beküldött nyomtatványoknak Ön a szedője, azt nem tudhattuk, mert N. szaktárs a nyomtatványokat mint az ő munkáit küldte be megbírálás végett s elfelejtette megjegyezni, miszerint ő — mint a munkák nyomója — csak a nyomást kívánja megbírálatni. A küldött anyagról a jövő számunk egyikében. Üdv.

Lengyel Sándor, Kolozsvár. Tanoncok heti 10 fillért fizetnek ezentul is, ha a Grafikai Szemlét akarják megkapni. A kért 6 példányt elküldtük M. szaktársnak.

Többeknek. A beküldött nyomtatványok birálatát a legközelebbi számok egyikében közöljük.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre kiadása. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. — Világosság könyvnyomda részvénytársaság Budapest, VIII. kerület, Conti-utca 4.

**FISCHER ÉS MIKA
BETÜÖNTÖDE R.-T.
BUDAPEST**

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és cimbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

LESSING- ANTIKA

mint könyv- és címirás elsőrangú!

Wilhelm Woellmer
betüöntödéje és rézleányára
Berlin SW 48

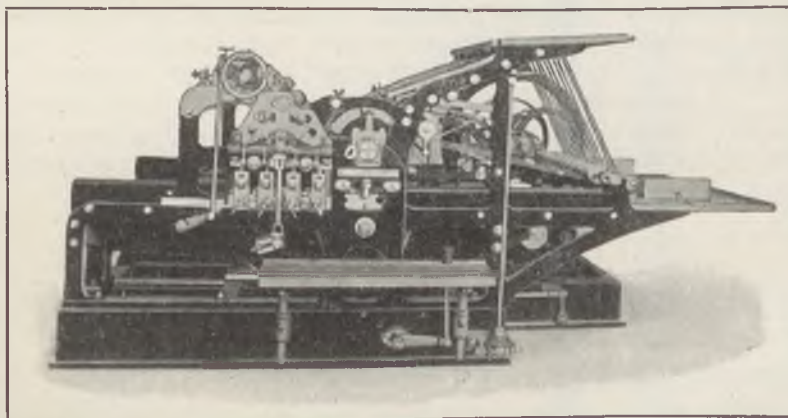
HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ívnyagok számára készülnek.

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomó gyorsajtók két- és négy-pályás görgő-járáttal. Kromótipiai gyorsajtók rövidített ívkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyorsajtók előlkirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X, Halom-utca 12.
szám. Telefon: József 19-00

Vesz
mindennemű papírhulladékot papírgyár-
tási célra. Szállít mosott és fertőtleni-
tett géptisztító-rongyot előnyös árban!

AUTOTIPIA
FOTOTIPIA
FOTOLITOGRAFIA

Készít horgany- és réz-
maratású kliséket a
legszebb kivitelben.
Házonkívüli felvétele-
ket, úgymint építmé-
nyek, gépek, tájképek,
festmények és iparmű-
vészeti tárgyakról a
legjutányosabb árak
mellett.

TELEFON 679

TELEFON 679

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19 ÉS 142-51

Allandó nagy raktár a nyomdászipari
szakmában előforduló papírban. Több
előkelő papírgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapír,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

STEMPEL D.

BETUONTÓDE - R.T. - FRANKFURT - M
RÉZLÉNIAGYÁR

Kiválóan szép és praktikus újdonsá-
gok a modern nyomdai munkák
kiviteléhez, úgymint, könyv-, akci-
dens-, körlevél- és írott befűkből, ini-
ciálék, körzetek, vignetták stb. Kivitel
minden országba. Ékezetek minden
nyelvhez. - Gyártja a Mergenthal
szedőgépbefűt kézi szedésre való
használatra. Galvanoplasztika.
Vésnök-intézet

Mintákkal készséggel szolgál
a magyarországi vezérképviselőf

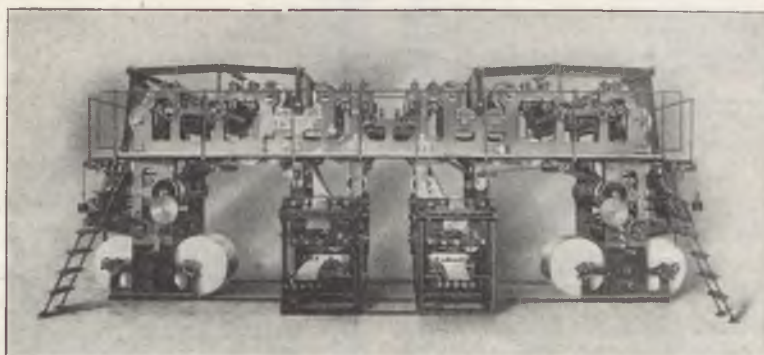
Silberer Adolf
grafikai szaküzlet

BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45
TELEFON 152-11

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Gyárunk teljesen szalagnélküli,
négytekerces körforgógépének
SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

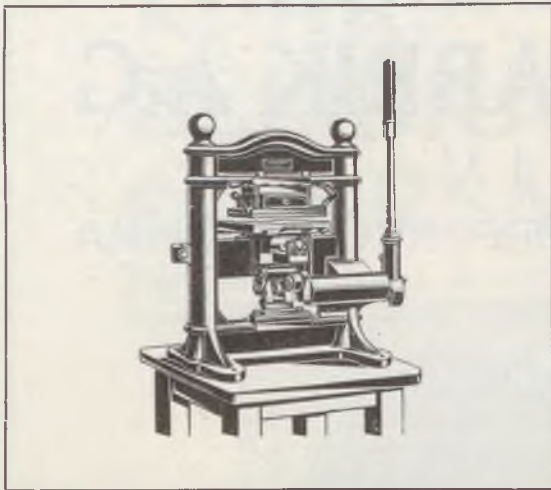
Legújabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtogató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyű hozzáférhetősége; célszerű szerkezete; legnagyobb teljesítő képessége; a papirtekerces beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős és tartós építése.

Mindenféle ujság-, színes-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerű tömöntődei berendezések gyártása

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képvisező Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., STERNWARTESTRASSE 25

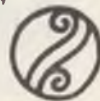
**JOSEF ANGER & SÖHNE, GÉP-
GYÁR ÉS VASÖNTÖDE, WIEN-
HERNALS, HAUPTSTRASSE 122**

Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papirgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Alapítva 1866. évben.

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. fotokemigrafiai műintézet

Budapest, VIII, Bezerédi-utca 19. szám.
(Saját ház.) Telefon: József 4—24. sz.

A legtokéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe marattott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

*Megrendelő!
Az iroda azért van,
hogy pénzt vigy oda.
„Az idő pénz!”
Herbst jelszava,
Ne szólj sokat és
menj haza.
A kiszolgálás Herbst-
nél jó és pontos,
És ez a megrendelő-
nél fontos.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

FIGYELEM!

ALKALMI VÉTEL!

2 drb 16-oldalas Wörner-féle két-tekerces rotációsgépet, 4-oldalas iv-nagyság 420 X 540 mm (Pesti Hírlap alakja) alaposan javítva, igen kedvező feltételek mellett elad

KEIL PÁL A VOGTLÄNDISCHE MÄSCHINENFABRIK
A.-G. VEZÉRKÉPVISELŐJE, WIEN-COTTAGE, STERNWARTESTR. NR. 25

HENGERÖNTŐ-MŰHELY

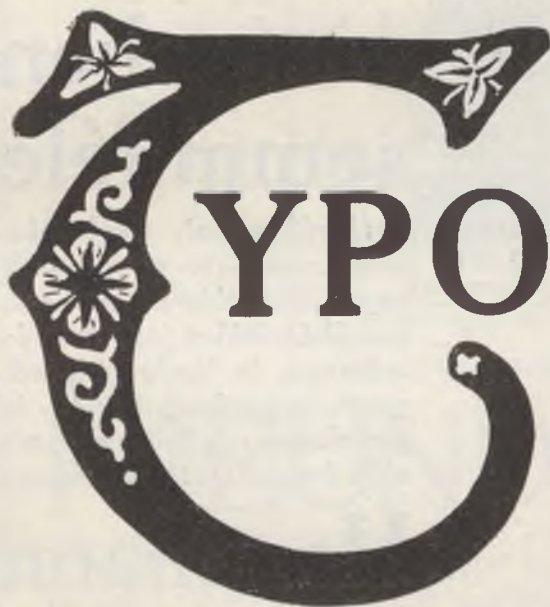
OLCSÓBB ÉS JOBB AZ OTTHONI ÖNTÉSÉNél

BERGER ÉS WIRTH

első magyar könyv- és nyomdai festék- és hengeranyag-gyár

BUDAPEST, IX. KER.,
MÁRTON-UTCA 19. SZ.
TELEFON JÓZSEF 6-35

Mindenfajta szines és fekete festékek, kencék, bronzok az összes grafikai iparágak számára. „Viktoria” szabadalmazott mélynyomású festék, valamint Offset-festék minden színben. „Viktoria” hengeranyag kockázott és sima táblákban a legjobb minőségben. Az összes grafikai szakcikkek, segédeszközök állandó raktára.

Az egyszerű, áttekinthető szerkezet, a rendkívül szilárd alkatrészek, valamint a kitűnő soröntés biztosította a

YPOGRAPH

szedőgépnek igen nagy elterjedését. Az önműködő osztószerkezet ezt a sorszedő- és öntőgépet sokkal jövedelmezőbbé teszi, mint ahogy már eddig volt

Typograph ^{G.m.} _{b. H.} Setzmaschinenfabrik Berlin NW. 87
Huttenstraße 17/20

Magyarországi képviselet: ADLER J., Budapest, IX. kerület, Ráday-utca 4. szám
Budapesti képviselet: TANZER MIKSA, Budapest, VII. ker., Akácfa-utca 50. szám

Művészi
kivitelek
rajzok

**König és
Bayernél**

Budapest-VII. Dohányutca-12.
Telefon 4-83
ajánlatok és vázlatok
díjmentesek.

HANS WUNDER

G. m. b. H.

könyv- és könyomdai festék-
gyár Berlin-Wilhelmsberg

Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű Germania-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: Gloria (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék Perga, nagyon elterjedt s szívesen veszik. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyv-kötőfestékek. Atnyomó-papírok: Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZ- LÉNIAGYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézléniagyár, vésnöki intézet, szerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarországi képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS
GRAFIKAI SZAKÜZLET, BUDAPEST
VIII, RÖKK SZILÁRD-UTCA 18. SZÁM
TELEFON JÓZSEF 40-02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
gépjavításra
van szüksége
szólítsa fel a
József
11-91
telefonszámot*

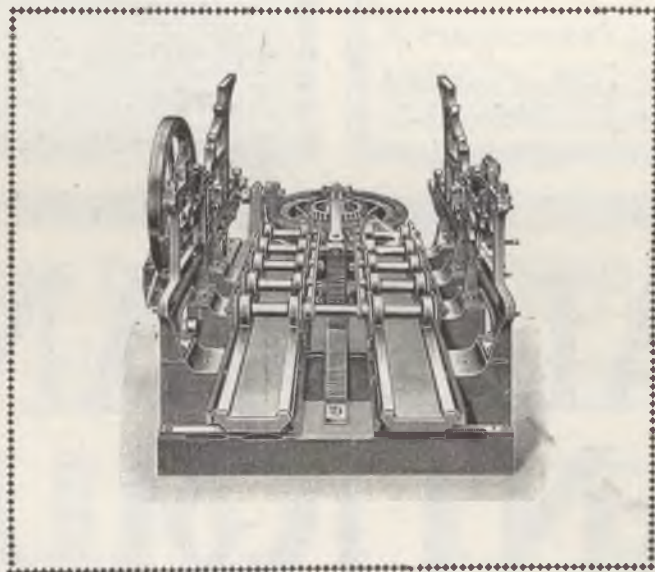
perforálógépet, perforáló-léniát, számláló- és számozógépet lábajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és fűzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig

gépgyártól, Budapest,
VIII, Mária-u. 24-26.

**A DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A.-G. COSWIG
GYÁRTJA A VILAGHIRŰ
PLANETA**

Planeta-Fixia, Planeta-Rapid és az elől-hátul kirakó gyorsajtókat. Legfőbb előnyei: kitűnő szerkezet, erős építés, 2500 nyomás óránként

AJÁNLATTAL, ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁL

FREUND-BARÁT-FÉLE
ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZ. TELEFON 82-35

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK ÉS
CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

Gleitsmann E. T.

A brüsszeli világkiállításon 1910: Grand Prix. A turini világkiállításon 1911: versenyen kívüli jurytag

könyv- és
könyomdai festégyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomáshoz: PERFEKT. A festékek több minőségben és különféle árakban kaphatók. Színes festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviselet: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
KERTÉSZ-UTCA 48. SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntőde

R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉPVISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

SALZMANN ANTIQUA

A festő és grafikus Max Salzmann eredeti rajza. Művésziesen kidolgozott accidens írás. Katalogszedésnek nagyon ajánlható

J.G.Schelter és Giesecke
Betüöntőde Leipzig

Vezérképviselet: Pollák Mór, Budapest V, Géza utca 31/1

WOLTER
MOR
BUDAPEST·VII·KER
HUNYADY·UTCA·32
KISLEGYAR
TELEFON·JÓZSEF
552·ALAPITVA·1893

Szolid, tartós és megbízható **ZÁRÓKÉSZÜLÉK!**

„UNIVERSAL-COMBI“

a legelterjedtebb és legkedveltebb biztonsági zárókészülék öt lyukkal, négyszögű, hasítékos vagy fogkoszorus.

Egyszerű:		Kettős:	
5 cm K	3-25	20 cm K	5-30
10 cm K	3-25	23 cm K	5-30
12 cm K	3-50	25 cm K	5-30
13 cm K	3-65	30 cm K	5-65
15 cm K	3-75	35 cm K	5-75
18 cm K	3-90	40 cm K	6-

26294

Olcso, könnyű és rendkívül tartós

VAS-ÜRPOTLÓK

„SPAR-BLANCO“ záróürpótlók vasból.

Egy készlet (IV. számú) 60 darab különböző nagyságu vasürpótló (egy négyzetméterre elegendő) 28-- K.

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntödei, kemigrafiai és galvanoplasztikai gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok. Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet. Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL
grafikai szaküzlet, Wien VII/2, Lerchenfelderstr. 37

A Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik **LINOTYPE** sorszedő- és öntőgépeinek kizárólagos árusítói

GUTENBERG és CENTURETTE L. & M. két-turás gyorsajtók. :: LIBERTY, NATIONAL és AMATEUR tégelynyomógépek, ROTARY önműködő ivberakó-készülék, óránkénti munkateljesítmény 4000 iv. Papírvágógépek, drót- és fonálfűzőgépek, ugyszintén mindenféle elsőrangú gyártmányu segédgépek.

Magyarországon, Ausztriában és a Balkán-államokban. Különlegességek: könyv- és könyomdai, könyvkötészeti, valamint rokonszakmabeli üzemek teljes berendezése.

BUDAPESTI FIÓKÜZLET: KRAMMER LIPÓT VI, BAJNOK-UTCA 26. SZ.

Legujabb és legkiválóbb tömöntödei gépek és berendezések. A Schriftgießerei D. Stempel A-G. Frankfurt a/M. betűi és diszitőanyaga. :: A Ch. Lorilleux & Cie, Paris, kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti festékei. Raktáron tart mindenféle eszközöket és anyagokat az összes grafikai üzemek részére.

Rézléniagyártás, bélyegzőmetszés,
tömöntőde és mechanikai műhely
és galvanoplasztika

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE RT.

BUDAPEST, VI,
DESSEWFFY-U. 32.
TELEFON: 23-70

Dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetű könyv- és címbetűkből, valamint körzetek, rézléniák és különféle felszerelési anyagokból. Teljes könyvnyomdai berendezések gyorsajtókkal egyetemben a legrövidebb idő alatt, a legjutányosabb feltételek mellett fogatosítottatnak

CINKOGRAFIAI MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

Modern könyvkötészet
és aranyozó-műintézet

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

Budapest, VI, Dessewffy-
utca 43. Telefon 54-46

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22-24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselő:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-út 42. Telefonszám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti és körmozgású menettel. Kromó- és autotipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül. Rapid-gyorsajtók görgőjárattal. „Doppel-rapid“ Miehle-rendszerű kétfordulatu gyorsajtók. Különleges körforgógépek gyártása. Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás. Különféle új és javított gépek nagy raktára.

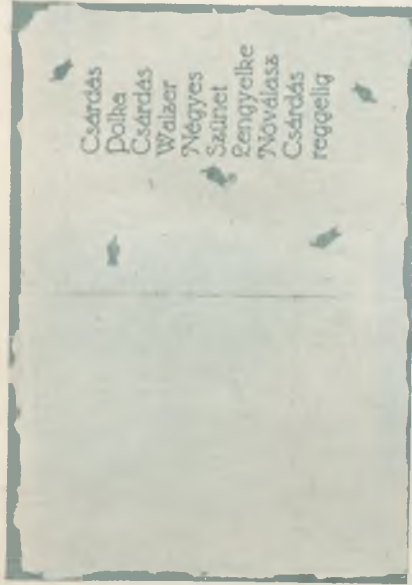
Biró és Schwarcz könyvnyomdai műintézete az
1 9 1 4
esztendőre szerencsét kíván tisztelt megrendelőinek és ismerőseinek

B oldog
ujévet
kíván
Schwabó
István

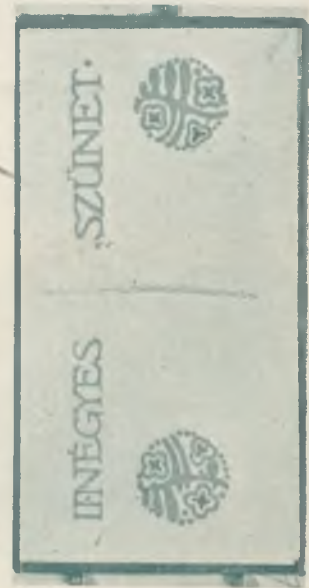

**A Grafikai Szemle
melléklete.**

**1. melléklet Szabó István:
„A táncrendekről” című
cikkéhez.**

Szabó István tervezete tiszán belülnötödei anyagból. Sorok feketék, dísz zöld, a zsinór (háromszögben áthúruva) piros.

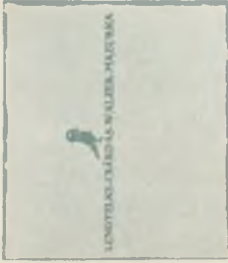

Fedőlapja selyem, bronznyomás, belső oldalaknál a szöveg és a műtyürke barnászürke, tompított narancseszínű virágokkal.

Fedőlapja is papírra van nyomva, kék alapon a körbefutó pontok és a betűk kontúrjai arany, betűk feketék, táncoló alakok fehérzintűek. Belső oldalaknál ugyanez, a fehér szín nélkül, amennyiben a papír is fehér.

Bőrkötésű fedőlapján a szöveg fekete, a díszítmény arany, piros és kék foltokkal. A belső oldalaknál is az arany dominál, míg az egyes kisebb foltok piroszintűek.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

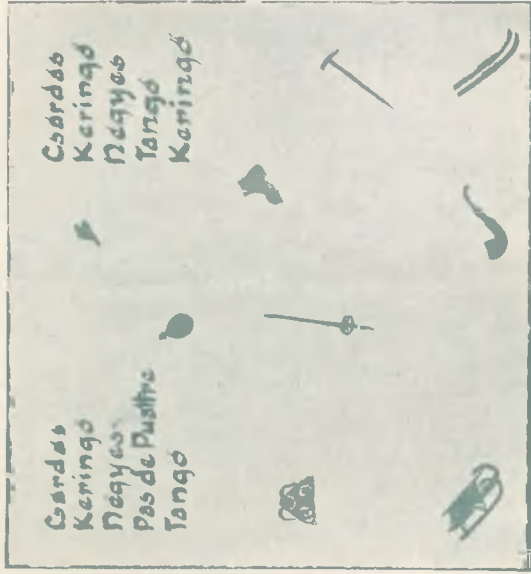

2. melléklet Szabó István: „A tánc-rendekről” című cikkéhez.

Szabó István tervezete: a címlap durva vázlaton s ezen a nyomás piros, a belső oldalak a rajzolt megoldás esetén az egész piros, szedéssel kombinálva a sor fekete, a madárvignetta piros.

Szűnőóra után:

Gyűjtés	Összeírás
1. Szűnőóra előtti	
2. Gyűjtés	
3. Francia nyelvű II. (Könyv)	
4. Szűnőóra	
5. A női szűnőóra	
6. Szűnőóra	
7. Szűnőóra	
8. Szűnőóra	
9. Szűnőóra	

Üzleti könyvtári alkalmazottak táncestélyének táncrendje. Egész kivétel egy főkönyvre hasonlít.

Szaktanfolyamunkon készült munka: egy turisztagyiletnek való táncrend. Felsőleg a rajz és szöveg fehér, konturvonalak aranyezsűnűk, szövegdaloknál a sorok fekete, a díszítés elemek pirosak. Tervezte: Comasz Géza.

A fedőlap szövege aranyezsűnű, a női alak ruhája piros, a többi díszítés sötétkék. A belső oldalakon az egész rajz olivzöld. Papír fehér.

Szaktanfolyami munka: szöveg fekete, díszítés piros. Tervezte Józsa János.

MOHÁCSY FERENCZ TURISTA-
ÉS TÉLI SPORT-FELSZÉRELESI
ÁRJEGYZÉKE
FŐÜZLET: BUDAPEST, VIII. KER.
RÖKK SZILÁRD-UTCA 3. SZÁM

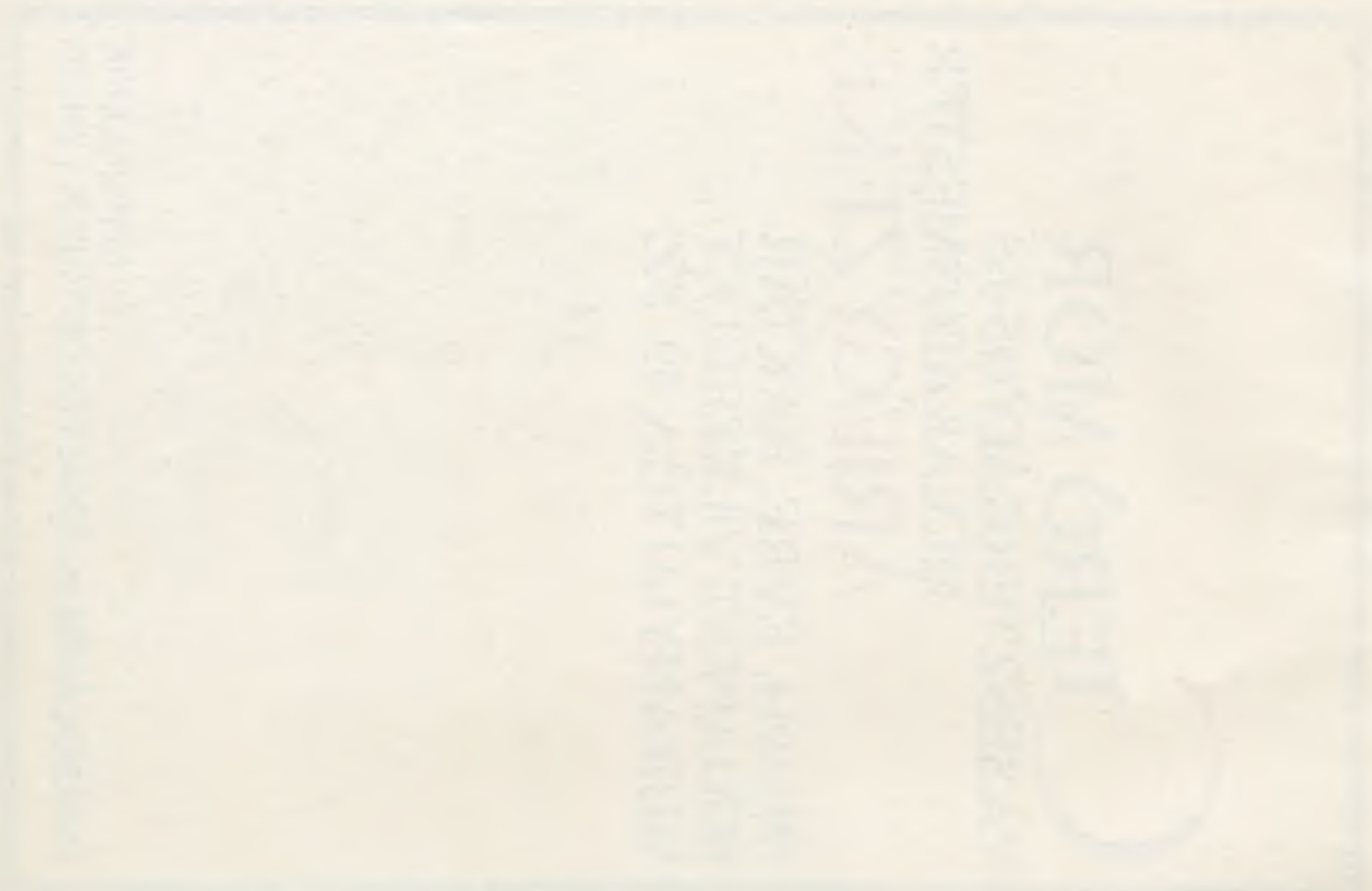

BUDAPEST, 1913. ÉV
DECEMBER HÓ 1-ÉN

GERŐ MÓR
VASESZTERGÁLYOS ÉS
MŰLAKATOSMESTER
ÁRJEGYZÉKE

1913-1914. ÉVRE. RAKTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET
MURÁNYI-UTCA 39. SZ.

MEGJELENIK
JANUÁR, ÁPRILIS, JUNIUS ÉS OKTÓBER HÓBAN

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

**EGYESÜLT MŰASZTALOSOK
SZÖVEGKEZELTE
ÁRJEGYZÉKE**

**KÁRPITOS-
MUNKÁK**

**KÉSZITMÉNYEINEK MINTATERME
BUDAPEST, VI. KERÜLET,
LISZT-FERENC-TÉR 1. SZ.**

MAGYAR
TUDOMÁNYIS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

**EGYESÜLT
MŰASZTALOSOK
SZÖVETKEZETE**

**KÁRPITOS-
MUNKÁINAK**

ÁRJEJGYZÉKE

**KÉSZITMÉNYEINEK
MINTATERMEI:**

**BUDAPEST, VII. KER.
LISZT-FERENC-TÉR 1**

MAI HENRIK

nagyszalontai csillár- és
bronzárugyárának képes

ÁRJEJGYZÉKE

művészes kivitelű csillár,
bronz- és műtárgyakról
Kiadja a budapesti üzlet:

VII, RÁKÓCI-ÚT 6

**1913
BUDAPEST**

1952

АИТЪ ВЪВЕДЕНЪ

всестранно развитието на
човека и на обществото

ВЪВЕДЕНЪ

на всички науки и
искусства

НАШИ МЕТОДИ

АИТЪ

всестранно развитието на
човека и на обществото

ВЪВЕДЕНЪ

на всички науки и
искусства

НАШИ МЕТОДИ

МАГЯР
ТУДОМАНОС АКАДЕМА
КОЛЛЕКЦИОН
1952

МАГЯР
ТУДОМАНОС АКАДЕМА
КОЛЛЕКЦИОН

МАГЯР
ТУДОМАНОС АКАДЕМА
КОЛЛЕКЦИОН
1952

ÁRJEYZÉK

KECSKEMÉTI ÉS
SZENTMIKLÓSI
OLTÁREGYLETI
SZÁLLITÓK MŰ-
INTÉZETÉTŐL

Miseruhák, zászlók, oltárfelszerelvények, lobogók, csillárok, kereszt-úti és oltárképekről, ugyszintén mindenféle templom- és kápolnaberendezésekről. Ugyszintén szent szobrok nagy raktára. Oltárkészítő és faragó műintézet: Budapest, V. kerület, Hold-utca 35. szám. Árjegyzéket, költségvetést, tervrajzokat, mintákat hozzánk intézett megkeresésre készséggel küldünk.

DOMBOVÁRON,
PACSIRTAMEZŐ-
UTCA 38. SZÁM

TELEFON
SZÁM: 3-45

A RÁKOSKERESZTURI
MŰ-PORCELÁN-GYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
KÉSZÍTMÉNYEINEK XI.

ÁRJEJYZÉKE

ELSŐ RÉSZ: KERAMIAI
DISZMŰTÁRGYAK ÉS
PORCELÁN-TÁRGYAK

ELSŐ MAGYAR KÖNYVKIADÓ ÉS KÖNYV-
NYOMDA RÉSZV.-TÁRSASÁG BUDAPEST

HEIZMANN
ÁGOST FIA
FÉNYKÉPÉSZ
SZAKÜZLETÉ-
NEK X. KÉPES

ÁR-

JEGYZÉKE
MINDENFÉLE
FOTOGRAFIAI
CZIKKEKRŐL

CSÁSZÁRI ÉS
KIR. UDVARI
SZÁLLÍTÓ, A
KÖZÖS HAD-
SEREG SZER-
ZŐDÉSESEK
SZÁLLÍTÓJA
SZEGEDEN
MURÁNYI-
UTCZA 134
TELEFON:
182. SZÁM

MEGHÍVÓ

Kezdete este 8 óraker, vége reggel 5 óraker. A zenét egy jó hírnevű cigányzenekar fogja szolgáttatni. Villamos közlekedés bárhonnanteljesen megfelelő. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak és szaklapilag lesznek nyugttázva. Jó ételéről és italokról gondoskodva van

A Schlick- és Nicholson gyár harcoló asztalosai segélyezésére 1913. évi szeptember hó 23-án, a Sággy Bálint-féle nagyvendéglőben (V. kerület, Uáci-út 62. szám alatt) rendezendő táncmulat-ságra és azonkívül még rendezendő nagy tangó-

Az ünnepély kedvezőtlen idő esetén is megtartatik. Fedett helyiségekről gondoskodva van. Belépőjegy előreváltva 60 fill, a pénztárnál 70 fill. Családjegy (1 úr 2 hölgy) 2 korona. Jegyek kaphatók a vendéglősnél (V. Uáci-út 62.) és a gyár bizalmiférfiainál. Jegyek már most kaphatók

TÁNCZRA

FAJTSZÁM

ÖVÉNY

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Standard

Filmkereskedelmi- és kölcsön-vállalat. Budapest VIII, Rákóczi-ut 61. szám
Telefon-szám: „József” 43-28
Czégvezető: Sz. Moldoványi György

Budapest, 191

B O L D O G   U J É V E T   K I V Á N

BIRÓ·MIKLÓS

A BIRÓ ÉS SCHWARCZ KÖNYV-
NYOMDAI MŰINTÉZET BELTAGJA

B U D A P E S T   I X ,   R Á D A Y - U T C A   2 6

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

MEGHIVÁS

ESTÉLYRE

A BUDAPESTI LIRA-DALKÖR
1913 JUNIUS 4, A VIGADÓBAN
KABARET-ESTÉLYT RENDEZ

KEZDETE
8 ÓRAKOR

BELÉPŐDIJ 2 K

TÁNCREGGELIG

RUHATÁR
20 FILLÉR

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák,
kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négy-
szinű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

VILÁGHIRŰ KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKGYÁR

BEIT & CO HAMBURG

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ- KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE

300 MUNKAS ÉS HIVATALNOK • LEGMAGASABB
KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB

Vezérképviselet Magyarország részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8

A világ legrégebb, leghíresebb és legnagyobb
nyomdai festékgyára

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

Alapítva 1818. évben. 13 gyár és 60 lerakat az egész világon. Az 1899. és 1900. évi párisi világkiállításon versenyen kívüli jurytag. Grand Prix: St. Louis 1904. évben, Lüttich 1905. évben, Milano 1906. évben és Brüsszel 1910. évben

Iroda és raktár: Budapest, IV,
Ferenc József-rakpart 27. sz.
Telefonszám: 37-58 és 93-29

Fekete ésszines festékek a könyv- és nyomdai, könyvkötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany- és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok öntése. Kencék. Preparált papírok nyomdák részére

Magyarországi gyár: BUDAFOKON, Budapest mellett

GENZSCH & HEYSE

betüöntödei részv.=társ.

Hamburg=München

ajánlja egyenvonatra (Normalschriftlinie) öntött elismert legjobb gyártmányu hatásos betüit és diszitményeit művekhez és accidenzmunkákhoz

PÁRIS 1900: ARANY ÉREM
ST. LOUIS 1904: NAGY DIJ
BRUSSEL 1910: GRAND PRIX

Vezérképviselő Magyarország és Ausztria területén:

Kallós Ödön, Budapest VI, Vörösmarty-utca 69-71